

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉSE

2017. október

ELEMZÉS

A pénzügyi élet
rendbetételére minden
korban a most a legjobb
időpont.

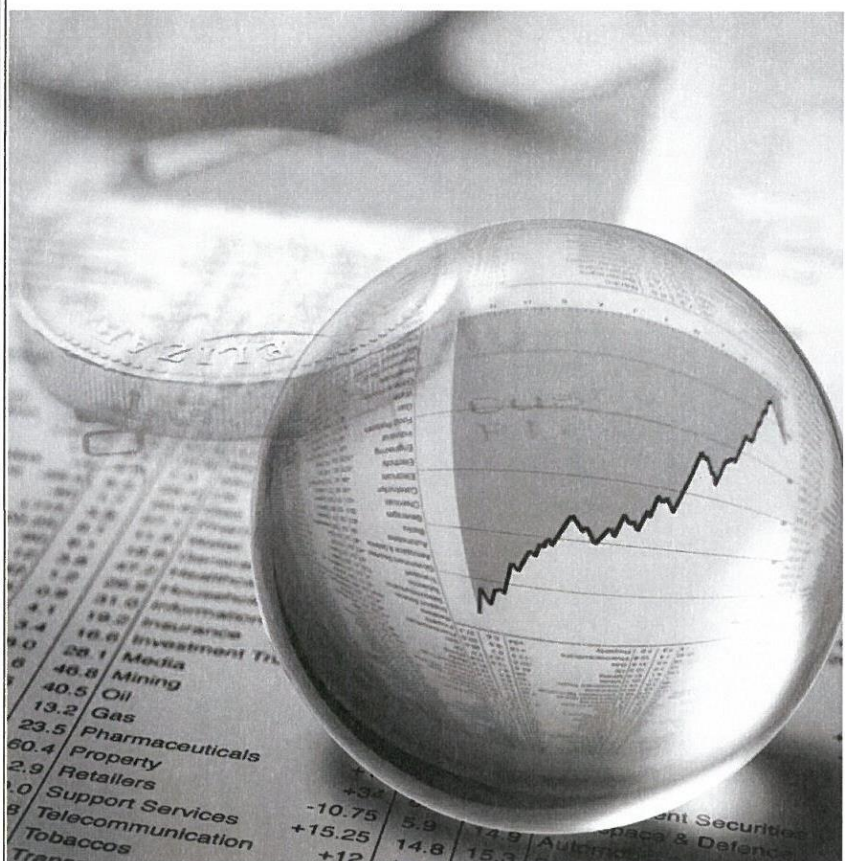
**Elemzés a 2016. évi költségvetési
folyamatok makrogazdasági
összefüggéseiről, a zárszámadás
ellenőrzése kapcsán**

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉSE

ELEMZÉS

ENGEDÉLYEZŐ:

Domokos László elnök

**Elemzés a 2016. évi költségvetési
folyamatok makrogazdasági
összefüggéseiről, a zárszámadás
ellenőrzése kapcsán**

Szerkesztő:

DR. SIMON JÓZSEF projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

MAKKAI MÁRIA felügyeleti vezető

Készítették:

DR. NAÁR EDIT számvevő

KÖLLÖDNÉ GÁTAI MÁRIA számvevő tanácsos

MAGYARI ANNA számvevő

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Kiadja az Állami Számvevőszék

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	5
▶	1. AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE	10
▶	2. A KÖLTSÉGVETÉSI FOLYAMATOK ALAKULÁSA .	12
	2.1. A költségvetésre hatást gyakorló központi döntések.....	12
	— 2.1.1. A foglalkoztatottság növelését elősegítő intézkedések	12
	— 2.1.2. A jelentősebb adópolitikai intézkedések.....	13
	— 2.1.3. A lakástámogatások alakulása	16
	2.2. A hiánymutatók alakulása	17
	— 2.2.1. A pénzforgalmi hiány alakulása	17
	— 2.2.2. Az ESA/EDP hiány alakulása.....	18
	2.3. Az uniós támogatások felhasználásának hatásai.....	21
	— 2.3.1. Az uniós támogatások a 2016. évi költségvetésben	21
	— 2.3.2. Az uniós támogatási források a központi költségvetés bevételi oldalán	24
	— 2.3.3. Az uniós támogatási források a költségvetés kiadási oldalán	26
	2.4. A központi alrendszer pénzforgalmi szemléletű egyenlegének alakulását befolyásoló további tényezők.....	26
	— 2.4.1 A centralizációs és újraelosztási arányok alakulása.....	27
	— 2.4.2. A bevételek teljesülése	28
	— 2.4.3. Az adó- és adójellegű bevételek teljesülése.....	30
	— 2.4.4. A központi alrendszer kiadásainak teljesülése.....	32
	— 2.4.5. A központi tartalékok felhasználása	35
	— 2.4.6. Maradványok keletkezése és felhasználása	37
	2.5. A költségvetési kiadások szerkezetének változása	38
	2.6. Az önkormányzati alrendszer költségvetésének jellemző vonásai	41
	— 2.6.1. Az önkormányzati alrendszer bevételei	41
	— 2.6.2. Az önkormányzati alrendszer kiadásai	42

◀	3. AZ ÁLLAMADÓSSÁG BEMUTATÁSA.....	45
	3.1. Az államadósság alakulásának bemutatása	45
	— 3.1.1. Államadósság alakulása a hazai módszertan szerint	45
	— 3.1.2. Államadósság alakulása az uniós módszertan szerint	46
	3.2. A központi költségvetés adósságának szerkezete	47
◀	4. MAGYARORSZÁG GAZDASÁGI HELYZETE.....	52
	4.1. A nemzetközi környezet alakulása.....	52
	4.2. A GDP alakulása	53
	— 4.2.1. A GDP volumenváltozása.....	53
	— 4.2.2. A GDP termelési oldala	54
	— 4.2.3. A GDP felhasználási oldala	56
	4.3. A foglalkoztatottság, munkanélküliség alakulása	57
	4.4. A fogyasztás és jövedelmek alakulása.....	58
	— 4.4.1. Az átlagkeresetek alakulása	58
	— 4.4.2. A fogyasztási kiadások változása.....	59
	— 4.4.3. A háztartások pénzügyi vagyona	60
	4.5. A hitelezési folyamatok alakulása.....	61
	4.6. A beruházások alakulása	62
	4.7. A külkereskedelmi folyamatok alakulása	63
	4.8. Az infláció alakulása.....	65
◀	FÜGGELÉK – FELHASZNÁLT IRODALOM.....	66
◀	RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK	68
◀	ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR.....	70
◀	MELLÉKLETEK	73

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A 2016. évben folytatódtak a korábbi években indított kormányzati programok a gazdasági növekedés és a foglalkoztatottság javítása érdekében. A támogatási politika középpontjába a korábbi évekhez képest egyre inkább az aktív kormányzati eszközök kerültek. A gazdasági növekedés elősegítése érdekében kiemelt célt jelentett a munkát terhelő adók csökkentése. Fontos területet jelentett a 2016. évben is az adófehérítés a költségvetés stabilitásának megteremtése érdekében. A gazdasági növekedés és a családok támogatása érdekében a lakástámogatásokra fordítható költségvetési kiadások jelentősen emelkedtek.

A kormányzati szektor uniós módszertan szerint számított ESA hiánya a 2016. évben 646,7 Mrd Ft volt, amely 1,8%-os GDP arányos egyenlegnek felelt meg. Ezen érték az év elején tervezett 2,0%-os hiánycélhoz és 3%-os felső határhoz képest kedvezőbben alakult. A hiánymutatóra vonatkozó jogszabályi előírás teljesülését támogatta az államháztartás pénzforgalmi egyenlegének előző évhez viszonyított jelentős javulása. Ugyanakkor az eredményszemléletesítés, az uniós programok bevételeivel és kiadásaival összefüggő korrekciók, valamint az államháztartáson kívüli szervezetek egyenlege összességében 0,2 százalékponttal rontotta a hiánymutató értékét. Fontos kiemelni az államháztartás egyenlegének javuló tendenciáját az elmúlt év során.

A 2016. évben az európai uniós támogatásokkal kapcsolatos kiadások 2096,9 Mrd Ft, a bevételek 641,1 Mrd Ft, központi költségvetési forrásból származó megelőlegezés 1381,1 Mrd Ft, továbbá az egyéb bevételek 74,7 Mrd Ft összegben teljesültek. Az uniós támogatásokhoz kapcsolódó kiadások a tervezett eredeti előirányzat összegét 664,9 Mrd Ft-tal haladták meg. Ezzel szemben az EU-s bevételek (az egyéb bevételekkel együtt) 177,7 Mrd Ft-tal alulteljesültek a tervezetthez képest. Ezáltal a központi költségvetési forrásból a tervezettnél 842,6 Mrd Ft-tal több forrást kellett biztosítani az uniós támogatások kifizetése érdekében, amely kedvezőtlenül érintette a központi költségvetés pénzforgalmi egyenlegét.

A centralizációs arány előző években tapasztalt növekedési trendje megfordult és a 2015. évi 48,5%-hoz képest 2,9 százalékponttal csökkent. E mutató alakulásában tükröződnek a kormányzat adópolitikai intézkedései és a munkajövedelem adóterhelésének csökkentése. A mutató változása azért is kiemelendő, mert a jelentős csökkenés a GDP előző évhez képest mérsékeltbb növekedése mellett következett be. Ezzel párhuzamosan az újraelosztási arány is csökkent az előző évi 50%-os mértékről 2,5 százalékponttal.

A központi alrendszer bevételei a módosított előirányzathoz képest a 2016. évben összességében túlteljesültek. Egyrészt a gazdálkodó szervezetek befizetései, a lakosság befizetései, a kamatbevételek, az egyéb bevételek és az egyéb uniós bevételek meghaladták a tervezett értéket. Másrészt a fejezeti kezelésű előirányzatok EU támogatása, a fogyasztási adók, illetve az állami vagyonnal kapcsolatos befizetések alulteljesültek.

A költségvetés kiadási oldalán a központi költségvetés felülről nyitott előirányzatainál a túlteljesülés nagyságrendje 752,3 Mrd Ft volt. A túllépéshez legnagyobb mértékben az „Uniós fejlesztések” fejezet előirányzatai járultak hozzá.

A központi költségvetési szerveknél és a fejezeti kezelésű előirányzatoknál gazdálkodásuk során a 2016. évben keletkezett és az előző évben igénybe nem vett költségvetési maradvány összesen 2213,2 Mrd Ft volt. Ennek értéke 1074,3 Mrd Ft-tal volt magasabb, mint a 2015. évi 1138,9 Mrd Ft. Ebben jelentős szerepet játszottak a költségvetési szerveknél és a fejezeti kezelésű előirányzatoknál fel nem használt uniós támogatások.

Az önkormányzati alrendszer bevételei és a kiadásai csökkentek az előző évhez képest. A bevételi oldalon meghatározó volt az uniós támogatások visszaesése miatt a felhalmozási és tőkejellegű bevételek csökkenése. Ezzel szemben a központi költségvetésből juttatott források nagyságrendje 0,9 százalékkal emelkedett az előző évhez képest.

A 2016. évben is folytatódott az államadósság nominális értelemben vett növekedése. Ugyanakkor a hazai és az uniós módszertan szerint a GDP arányához viszonyított eladósodottsági mutató az előző évhez képest javult. A 2016. évi hazai módszertan szerinti államadósság-mutató a GDP 73,2%-a volt, amely 0,2 százalékpontos csökkenésnek felel meg az előző évhez képest. Az uniós módszertan szerinti államadósság ráta a 2016. évre 74,1%-ra csökkent. A 2015. évi 74,7%-hoz képest a csökkenés 0,6 százalékpont. Fontos kiemelni, hogy a központi költségvetés nominális adóssága évről-évre lassuló ütemben növekszik. A kormányzati szektor GDP-arányos adósságának változása a 2016. évben egyaránt megfelelt a hazai és az uniós adósság-szabályoknak.

Az államadósság szerkezetének változásában továbbra is megfigyelhető volt a 2016. évben a forinteszközök arányának növekedése. A forintadósság összetételében a kötvénykibocsátás mértéke növekedett, az államkötvények és a rövid lejáratú állampapírok is előtérbe kerültek, jellemzően a hazai megtakarításokra támaszkodva.

Az államadósság kezelésével kapcsolatos kiadások a 2016. évben a GDP 3,4%-át tették ki, amely a 2015. évinél 0,3 százalékponttal kedvezőbb volt. A nagyságrendileg magasabb adósságállományt összességében nominálisan és fajlagosan is alacsonyabb kiadással lehetett fedezni. A kedvező folyamat Magyarország javuló nemzetközi megítélésének, a pénzügyi piacon tapasztalható kedvező körülményeknek és az államháztartási folyamatok – a hazai és uniós módszertan szerinti hiány és államadósság alakulásának – kiszámítható változásának volt köszönhető.

A gazdasági válság megszűnését követően a magyar gazdaság növekedési pályára állt és növekedés jellemezte a 2016. évben is. A GDP növekedésének mértéke a 2015. évi 3,1%-hoz képest a 2016. évben 2,0% volt. Az okok között az egyik meghatározó elem az európai uniós források összegének és felhasználásának csökkenése, ami közvetlen hatással volt a bruttó állóeszköz felhalmozás alakulására is. Termelési oldalon az ipar és az építőipar teljesítménye maradt el jelentősebben a 2015. évitől, a mezőgazdaság és a közösségi szolgáltatások értékének kismértékű növekedése mellett.

A munkanélküliségi ráta tovább csökkent, a foglalkoztatottak száma a rendszerváltozás óta a legmagasabb volt, valamint a foglalkoztatottak 72,1%-os aránya a 2016. évben első alkalommal haladta meg az Európai Unió tagországainak átlagát. A pozitív változásokat a kormányzati intézkedések is elősegítették.

A keresetek alakulását a munkaerő-piaci hatások mellett számos kormányzati döntés is befolyásolta. A minimálbér és a garantált bérminimum is növekedett a 2016. évben. A 2016. évben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók nemzetgazdasági bruttó átlagkeresete 6,1%-kal haladta meg az előző évi értéket. A háztartások fogyasztásának alakulására több tényező is kedvezően hatott, amelyek közül a legfontosabbak a növekvő foglalkoztatottság, a növekvő keresetek, a személyi jövedelemadó kulcsának csökkenése, a fogyasztói bizalom erősödése, valamint az alacsony infláció voltak.

A háztartások pénzügyi megtakarításai a 2013. évtől töretlenül növekedtek, emellett a pénzügyi kötelezettségek folyamatos csökkenése volt megfigyelhető a 2016. évben.

A nemzetgazdasági beruházások értéke az előző évhez képest jelentősen visszaesett. E hatás különösen az államháztartáshoz tartozó költségvetési szervek esetében volt érzékelhető, a vállalkozások beruházási aktivitása ehhez képest kisebb mértékben csökkent.

A 2016. évben az export volumene 5,8%-kal, az importé 5,7 %-kal haladta meg a 2015. évit. A külkereskedelmi aktívum a korábbi évekhez viszonyítva is jelentős értékű, 9,9 Mrd euró volt. Különösen pozitív volt a szolgáltatások külkereskedelmi egyenlegének változása, az export 4,4%-os bővüléséhez képest az import 0,2 százalékponttal csökkent.

A gazdasági növekedést támogatta az árak mérsékelt, 0,4%-os növekedése, valamint a jegybanki alapkamat stabilan alacsony szintje. A nemzetközi környezet is jellemzően segítette a gazdaságpolitikai célok elérését, a világ gazdaság jelentős szereplői a mérsékelt növekedés jeleit mutatták.

Hosszú idő után a kedvező költségvetési- és adósságkezelési folyamatoknak is köszönhetően a 2016. év második feléig fennálló adósminősítés befektetésre ajánlott, stabil kategóriára változott. Ez is jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország versenyképessége erősödjön. Ugyanakkor a költségvetési erőfeszítések eredményei kevésbé jelentek meg a különböző nemzetközi versenyképességi rangsorokban. Ennek indoka, hogy a versenyképesség mérésében a kormányzati hatékonyság a minősítési tényezők között alacsony részarányt képvisel.

Az elemzés lezárását követően, 2017. szeptember 29-én benyújtott 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat és a nyilvánosságra hozott a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról szóló 2017. évi II. EDP jelentés alapján az elemzésben szereplő adatok több területen is változtak. A következőkben e változásokat mutatja be az elemzés. A változások ellenére az elemzésben bemutatott tendenciák és következtetések továbbra is érvényesek.

A kormányzati szektor uniós módszertan szerinti hiánya módosult a 2017. évi II. EDP jelentés alapján. Ezt mutatja be a következő **1. számú táblázat**.

1. táblázat

A kormányzati szektor uniós módszertan szerint hiány mutató összetevőinek változása a 2017. év tavaszi és az őszi EDP jelentés alapján 2013-2016*

Megnevezés	2013	2014	2015	2016
GDP (Mrd Ft) 2017. március	30 127	32 400	33 999	35 005
GDP (Mrd Ft) 2017. szeptember	30 247	32 592	34 324	35 420
GDP változása (Mrd Ft)	+120	+192	+325	+415
Kormányzati szektor ESA/EDP egyenlege (Mrd Ft) 2017. március	-770	-673	-528	-647
Kormányzati szektor ESA/EDP egyenlege (Mrd Ft) 2017. szeptember	-793	-895	-684	-656
Kormányzati szektor ESA/EDP egyenlege (GDP %) 2017. március	-2,6	-2,1	-1,6	-1,8
Kormányzati szektor ESA/EDP egyenlege (GDP %) 2017. szeptember	-2,6	-2,7	-2,0	-1,9
Kormányzati szektor ESA/EDP egyenlegének változása (GDP %)	0,0	+0,6	+0,4	+0,1

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat, 2017. évi II. EDP jelentés alapján ÁSZ szerkesztés

A GDP pozitív változása kedvező hatást gyakorolt a GDP arányos hazai módszertan szerinti államadósság alakulására is, amelyet a **2. számú táblázat mutat be**.

2. táblázat

Az államadósság-mutató alakulása a 2017. év őszi EDP jelentés alapján 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
GDP (Mrd Ft) 2017. szeptember	30 247,1	32 591,7	34 324,1	35 420,3
A kormányzati szektor konszolidált adóssága (Gst. szerint, Mrd Ft)	22 861,0	24 624,9	24 949,6	25 620,7
Államadósság-mutató 2017. szeptember	75,6%	75,6%	72,7%	72,3%

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat, 2017. évi II. EDP jelentés alapján ÁSZ szerkesztés

A GDP növekedése pozitívan érintette az uniós módszertan szerinti államadósság alakulását. Az államadósság ráta változásában, hasonlóan a hazai módszertan szerinti államadósság mutatóhoz, folyamatos javuló tendencia figyelhető meg. Az uniós módszertan szerinti GDP arányos államadósság mutató alakulását mutatja be a **3. számú táblázat**.

3. táblázat

Az államadósság-ráta alakulása 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
GDP (Mrd Ft) 2017. szeptember	30 247,1	32 591,7	34 324,1	35 420,3
Államadósság-ráta 2017. szeptember	76,0%	75,2%	74,7%	73,9%

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat általános indoklás, 2017. évi II. EDP jelentés alapján
 ÁSZ szerkesztés

A GDP növekedése által az államadósság kezelésével kapcsolatos kiadások a 2016. évben a GDP 3,3%-át tették ki, amely a 2015. évinél 0,4 százalékponttal kedvezőbb volt. A GDP változásával párhuzamosan az alapvető makrogazdasági mutatószámok is kis mértékben változtak.

4. táblázat

A főbb makrogazdasági mutatók alakulása az előző évhez képest 2015-2016 (%)

Megnevezés	2015	2016
GDP növekedése	3,4	2,2
Háztartások fogyasztási kiadása	3,6	4,2
Közösségi fogyasztás	0,2	0,6
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	1,9	-10,6
Export	8,5	3,4
Import	6,4	2,9

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A 2016. évben a szolgáltatások 1,8%-kal, a mezőgazdaság 0,4%-kal, illetve az ipar 0,2%-kal járultak hozzá a GDP növekedéséhez. Ugyanakkor az építőipar teljesítménye nem támogatta a gazdasági növekedést, 0,4%-kal csökkent a hozzájárulása.

1. AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE

A 2016. évi központi költségvetés végrehajtásának ellenőrzéséről szóló ÁSZ jelentés elsősorban arra helyezi a hangsúlyt, hogy a központi költségvetés bevételi és kiadási előirányzatainak teljesítése, az ezekkel való gazdálkodás megfelelt-e a jogszabályi előírásoknak, hogy a törvényjavaslat megbízhatóan mutatja-e be a költségvetés végrehajtására vonatkozó pénzügyi adatokat, információkat. Kitér arra is, hogy a költségvetés végrehajtásáról készített törvényjavaslat tartalma, szerkezete megfelel-e a törvényi előírásoknak, továbbá, hogy az Alaptörvény és a Stabilitási törvény államadósságra vonatkozó előírásai érvényesültek-e.

Az országgyűlési képviselők és a szakmai közvélemény részéről nemcsak az a kérdés fogalmazódik meg, hogy a költségvetés végrehajtásáról szóló számok megbízhatóak-e, hanem az is, hogy a 2016. évben

- ▶ a bevételek és a kiadások alakulásában milyen tendenciák, összefüggések tárthatók fel,
- ▶ a költségvetési egyenleg milyen összefüggések eredményeként alakult ki,
- ▶ az uniós források felhasználása hogyan érintette a központi költségvetés pénzforgalmi szemléletű egyenlegét,
- ▶ a költségvetési kiadások szerkezete hogyan változott az előző évhez képest,
- ▶ az államadósság nagyságrendje és összetétele hogyan alakult,
- ▶ a bevételek alakulását milyen gazdasági tényezők alakították.

Az ÁSZ tanácsadó szerepével összhangban jelen elemzés e kérdések megválaszolását tűzi ki célul. Az elemzés készítése során felhasználtuk a zárszámadás ellenőrzése során bekért adatokat. Törekedtünk arra, hogy a Jelentésben és az elemzésben felhasznált adatok összhangban legyenek. Az elemzés elkészítésének alapját az egyes évek költségvetési törvényei, zárszámadási törvényei, valamint a 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat 2017. augusztus 31-i változata, illetve ennek általános indoklása jelentette. Az elemzés során a hazai (KSH, MNB, NGM) és nemzetközi (EUROSTAT, IMF, Európai Bizottság) szervezetek által készített tanulmányokat, statisztikai adatokat is felhasználtuk. A gazdasági, társadalmi összefüggések bemutatása érdekében az elemzés nem szorítkozik egyetlen év adatainak elemzésére, igyekeztünk a középtávon megfigyelhető tendenciákra is felhívni a figyelmet. Az elemzés elkészítésének időpontjában a 2017. évi II. EDP jelentés a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról nem állt rendelkezésre.

A tanulmány a közgazdasági elemzés eszközeivel készült, ezért a bemutatott összefüggések nem tekinthetők az Állami Számvevőszék ellenőrzési megállapításainak, azok az elemzés szerzőinek véleményét tükrözik.

Abban a reményben adjuk át az Országgyűlés részére e tanulmányt, hogy a költségvetési folyamatok és az arra ható makrogazdasági tényezők bemutatásával hozzá tudunk járulni a jó kormányzás megvalósításához, továbbá ahhoz, hogy az Országgyűlés költségvetési ügyekben minél szélesebb körű információkra alapozott döntéseket hozzon.

2. A KÖLTSÉGVETÉSI FOLYAMATOK ALAKULÁSA

2.1. A költségvetésre hatást gyakorló központi döntések

2.1.1. A foglalkoztatottság növelését elősegítő intézkedések

A magyarországi munkaerő-piaci mutatók a válság éveiben – európai uniós összehasonlításban is – rendkívül kedvezőtlenek voltak. A foglalkoztatottság és a munkajövedelmek arányának növelése érdekében különböző kormányzati intézkedések születtek az elmúlt években, amelyek a 2016. évben is fontos szerepet játszottak a munkaerő-piaci mutatók javításában és ezáltal közvetetten a gazdasági teljesítmény növekedésében.

Munkahelyvédelmi Akcióterv

A Munkahelyvédelmi Akcióterv (MAT) keretében a 2011. évtől kezdődően a munkáltatók a 25 év alatti és az 55 év feletti, a szakképesítéssel nem rendelkező, a tartósan álláskereső és a kisgyermekes munkavállalók foglalkoztatása esetén a szociális hozzájárulási adó csökkentett összegű befizetésére váltak jogosulttá. A program keretében a kedvezmények köre évről-évre folyamatosan bővült a munkaerő-piaci és egyéb szempontokból hátrányos helyzetű térségekben, szektorokban. A 2016. évtől a mezőgazdaságban alkalmazottak számának növelése és a fellépő munkaerőhiány csökkentése céljából a mezőgazdasági vállalkozások jogosulttá váltak a 25 és 55 év közötti dolgozók után is az adókedvezmény igénybevételére.

A 2016. évi költségvetési törvény munkahelyvédelmi akciótervvvel összefüggő hozzájárulásra megállapított, módosított előirányzata a Nemzeti Foglalkoztatási Alap fejezet keretében 52,9 Mrd Ft volt. A 2016. évben 143,2 Mrd Ft volt az igénybevett adókedvezmény összege. A MAT keretében a munkáltatók a 2016. évben havonta átlagosan 340 ezer fő 55 év feletti és mintegy 170 ezer fő 25 év alatti fiatal után vettek igénybe kedvezményt.

Startmunka-program

A közfoglalkoztatást a kormány a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű, az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedni nehezen tudó, tartósan álláskereső átmeneti foglalkoztatása érdekében alakította ki a 2011. évben. A közfoglalkoztatási programokon belül a települések fejlesztésére értékkeremtő és szociális Start-munkaprogramok keretében álláskereső foglalkoztatására kaptak lehetőséget a települési önkormányzatok.

A különböző programok keretében foglalkoztatottak száma a 2016. évben elérte havi átlagban a 223 470 főt. A 2016. évben az álláskeresők 41,6%-át vonták be hosszabb – rövidebb időre a közfoglalkoztatásba. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint a közfoglalkoztatásban résztvevők száma a 2016. évben lényegesen meghaladta az összes egyéb aktív eszközzel (képzés, bértámogatás, vállalkozóvá válás stb.) foglalkoztatottak számát (132 534 fő).

A Nemzeti Foglalkoztatási Alapból a közfoglalkoztatás támogatására a 2016. évben 268,0 Mrd Ft került felhasználásra. A közfoglalkoztatási programokba bevont álláskeresők közel fele

(45,5%-a) csak általános iskolai végzettséggel rendelkezett, az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya pedig 8,7% volt¹.

Beruházás ösztönzés

A 2016. évi költségvetési törvény a Külgazdasági és Külügyminisztérium fejezetén belül a Beruházás ösztönzési céllelőirányzaton 10,4 Mrd Ft-ot különített el különböző munkahely-teremtési beruházások megvalósítására. A céllelőirányzat összege, amely felülről nyitott előirányzat, évközben a támogatás iránti igény növekedése miatt, 18,9 Mrd Ft-tal emelkedett. A fejezetet irányító Külgazdasági és Külügyminisztérium a 2016. évben 19 vállalkozással kötött szerződést egyedi kormánydöntés alapján nyújtott támogatásra, összesen 64,0 Mrd Ft összegben. A nyújtott támogatás összegének 70,1%-a feldolgozó ipari – ezen belül az autógyártás, illetve a gépjárművek gyártásához kapcsolódó – fejlesztések, 9,0%-a különféle üzleti szolgáltatások beruházásainak megvalósítását szolgálta. A beruházás ösztönzési céllelőirányzat keretében felhasznált összeg a 2016. évben 31,4 Mrd Ft volt.

2.1.2. A jelentősebb adópolitikai intézkedések

Adózási feltételek változása

A 2016. évi adóváltozások indoka a kormányzat azon törekvése volt, amely szerint ösztönözni szükséges a munkavállalókat a magasabb fokú munkaerő-piaci aktivitásra, a munkáltatókat a foglalkoztatás növelésére, valamint a kisebb mértékű adóterhekkel támogatni szükséges a gazdasági növekedés erősödését, elsősorban a belső kereslet fokozása révén. Mindez összességében abban jelentkezett, hogy tovább csökkent a személyi jellegű adóteher. Ezzel párhuzamosan növekedett a fogyasztási adók súlya a központi költségvetésben.

A 2016. évi adóváltozások között az egyik legjelentősebb a **személyi jövedelemadó** kulcsának 16%-ról 15%-ra történő csökkentése volt. A személyi jövedelemadó törvény módosítása lehetővé tette a két gyermeket nevelő családok részére magasabb mértékű családi kedvezmény igénybe vételét is, amely első lépésben a 2016. évben családonként 60 ezer Ft plusz jövedelmet eredményezett éves szinten. A költségvetési törvény évközi módosítása során a gazdasági feltételek változása miatt, az Országgyűlés a személyi jövedelemadó előirányzatát 1694,5 Mrd Ft-ra emelte (az eredeti előirányzat 1658,4 Mrd Ft volt).

A személyi jövedelemadó egy százalékpontos csökkentése és a kétgyermekes családok adókedvezményének emelése ellenére a javuló foglalkoztatottság és a bérek emelkedése következtében a befolyt személyi jövedelemadó a módosított előirányzat értékét 23,2 Mrd Ft-tal meghaladta. A központi költségvetésnek összességében 1717,6 Mrd Ft bevétele származott ezen adónemből. Ezáltal igazolódott az a szakmai vélemény, amely szerint az adókulcs csökkentése önmagában nem vezet az adóbevétel csökkenéséhez. A jövedelem növekedése révén a korábbiaknál magasabb adóalap képes volt kompenzálni az adókulcs csökkenéséből származó bevételkiesést.

¹ Belügyminisztérium, Havi tájékoztató a közfoglalkoztatás adatairól, 2016. december

A 2016. évben az adózók a személyi jövedelemadóból összesen 222,8 Mrd Ft családi kedvezményt és első házások kedvezményét, a biztosítottat terhelő nyugdíjjárulékából 19,7 Mrd Ft, az egészségbiztosítási járulékából 20,9 Mrd Ft családi adókedvezményt vettek igénybe.

Az **általános forgalmi adó** módosítása a 2016. évtől több gazdaságélénkítő rendelkezést is tartalmazott amellett, hogy az adórendszer súlypontját továbbra is a fogyasztási típusú adók képezték.

A lakáspiac élénkítése, az új lakások építésének ösztönzése valamint az új lakások árának csökkentése céljából az új lakóingatlanok értékesítésére korábban alkalmazott 27%-os adókulcs 5%-ra mérséklődött. A sertés tökehúsról vonatkozó ÁFA kulcs 27%-ról 5%-ra csökkentése fogyasztás élénkítő hatása mellett az ágazatban jelentkező adóelkerülés kiküszöbölését is célozta.

A 2016. évben a költségvetés nettó ÁFA bevétele² 3290,3 Mrd Ft-ot tett ki, amely bevétel 2,9%-kal elmaradt az év közben megemelt 3388,9 Mrd Ft-os általános forgalmi adó előirányzattól. Az elmaradás oka egyrészt az alacsony infláció, amelyet részben ellensúlyozott a háztartások növekvő fogyasztása, másrészt az uniós projektekhez kapcsolódó beruházások visszaesése következtében a befizetések jelentős csökkenése volt.

A társasági adóról szóló törvényben foglaltak alapján meghatározott feltételek fennállása esetén – első alkalommal 2016. évben a 2015. évi társasági adó elszámolása során – a **társasági adó** alanyai ún. növekedési adóhitelt vehettek igénybe. Az adóhitel igénybevételére kizárólag a gazdasági fejlődést mutató vállalkozások jogosultak. Amennyiben az adóalany él a kedvezmény lehetőségével a társasági adója egy részét csak az adóévet követő két adóévben kell megfizetnie, a fizetési halasztással érintett adót a vállalkozás fejlesztésére fordíthatja.

Az új támogatási forma bevezetése, az egyéb gazdasági feltételek változása mellett, az adóbevételek növekedéséhez vezetett, ami a társasági adó előirányzatának évközi emelését indokolta. A 2016. évi költségvetési törvényben a társasági adóbevétel eredeti előirányzata (400,5 Mrd Ft) a költségvetési törvény módosítása következtében 689,9 Mrd Ft-ra növekedett. Összességében a költségvetési bevétel a 2016. év végén 1%-kal, 6,8 Mrd Ft-tal maradt el a tervezettől és 683,1 Mrd Ft-ban realizálódott.

A kormányzati cél a társasági adó esetében bevezetett kedvezménnyel az volt, hogy növelje az adózási hajlandóságot, amely a költségvetési bevételekre kedvezően hatott.

Az államháztartás egyensúlyát javító különadóról és járadékról szóló törvény 2016. évi módosítása által csökkent a pénzügyi szervezetek különadója. A hitelintézetek különadójának adóalapja az 50 Mrd Ft-ot meg nem haladó rész után nem változott, 0,15 százalék maradt, jelentősen csökkent azonban az adó mértéke az 50 Mrd Ft feletti adóalap után. Az adókulcs a korábbi 0,53 %-ról 0,24 %-ra mérséklődött.

Az adókulcs mérséklésének hatására a 2016. évben 73,2 Mrd Ft hitelintézeti különadó folyt be, szemben a költségvetési törvényben előirányzatként megállapított 79,2 Mrd Ft-tal. Az előző évi teljesítésnek a befolyt adóbevétel mindössze a 48,9%-át tette ki.

² A nettó ÁFA bevétel a központi költségvetés tényleges bevétele, amely a befizetett és a visszaigényelt ÁFA különbsége.

A hitelintézetek különadójának csökkentése azt is kifejezi, hogy az adópolitika irányultsága az adószervezet vonatkozásában is változott. A makrogazdasági és a központi költségvetés finanszírozási feltételeinek javulása miatt a korábbi korlátozott bevételstervező mozgástér kibővült. A költségvetési kiadások teljesítése és a kezelhető nagyságrendű államháztartási hiány fenntartása kisebb mértékben igényli az egyes ágazatokra vonatkozó speciális különadók rendszerének szigorú alkalmazását.

Az adópolitika összességében megfelelően támogatta a gazdaságpolitikai célkitűzéseket és a gazdasági növekedés szempontjából alapvető fontosságú intézkedések kerültek végrehajtásra.

Adófehérítés

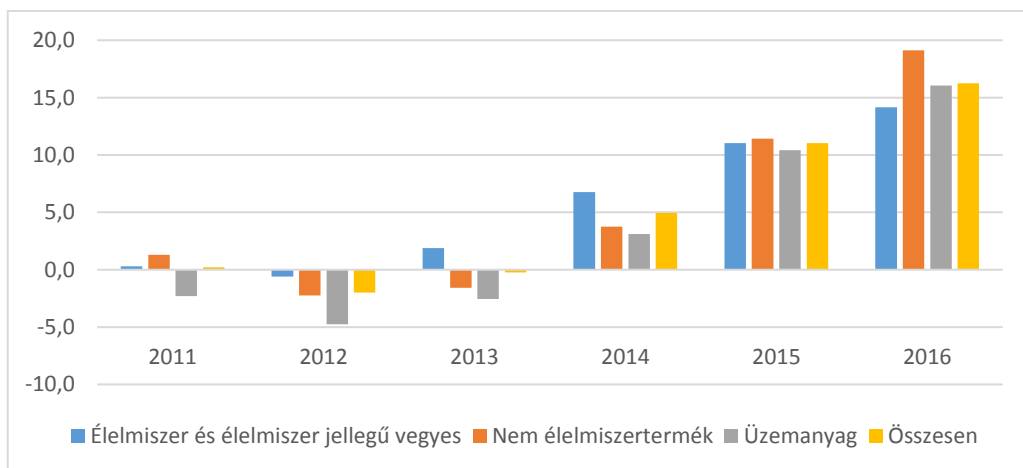
A szürkegazdaság aránya a GDP-hez viszonyítva a 2016. évben a becslések szerint 20-25% között mozgott Magyarországon. Az adófehérítés keretében kiemelten fontos az adó- és járulékkerhek konzervens csökkentése, mivel a vállalkozások és a háztartások számára vonzóbbá válik az adó- és járulék megfizetése az eltitkolással szemben.³

Az adóelkerülés mérséklése irányába tett jelentős lépések közé tartozott a 2016. évben – folytatva az előző években megkezdett folyamatot – az online pénztárgépek bevezetése a kereskedelemben és annak kiterjesztése a szolgáltató szektorban működő vállalkozásokra, továbbá az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (EKÁER) bevezetése.

Az **1. számú ábrán** látható, hogy az online pénztárgépek üzemeltetésének bevezetését követően a kiskereskedelmi forgalom volumene és a befizetett ÁFA és társasági adó jelentős mértékben emelkedett. E változást egyrészt a háztartások fogyasztásának növekedése, másrészt az adózási morál javulása is indokolja.

1. ábra

A kiskereskedelmi forgalom volumenváltozása az előző évhez képest 2011-2016 (%-ban)

Forrás: KSH adatok⁴ alapján ÁSZ szerkesztés

³ Varga József, 2017., OECD, 2017.

⁴ Központi Statisztikai Hivatal, A KSH jelenti, gazdaság és társadalom, 2016. I.-IV. negyedév

Az adófehérítéssel kapcsolatos intézkedések eredményei azt mutatják, hogy a költségvetési bevételek biztosítása szempontjából mindenképpen fontos kormányzati eszközök.

2.1.3. A lakástámogatások alakulása

A kedvező lakáspiaci folyamatok erősödését a kormány többféle eszközzel támogatta. A lakástámogatásokra a költségvetési törvény a 2016. évben 104,0 Mrd Ft-ot irányzott elő, amely az évközi módosítást követően 154,0 Mrd Ft-ra emelkedett.

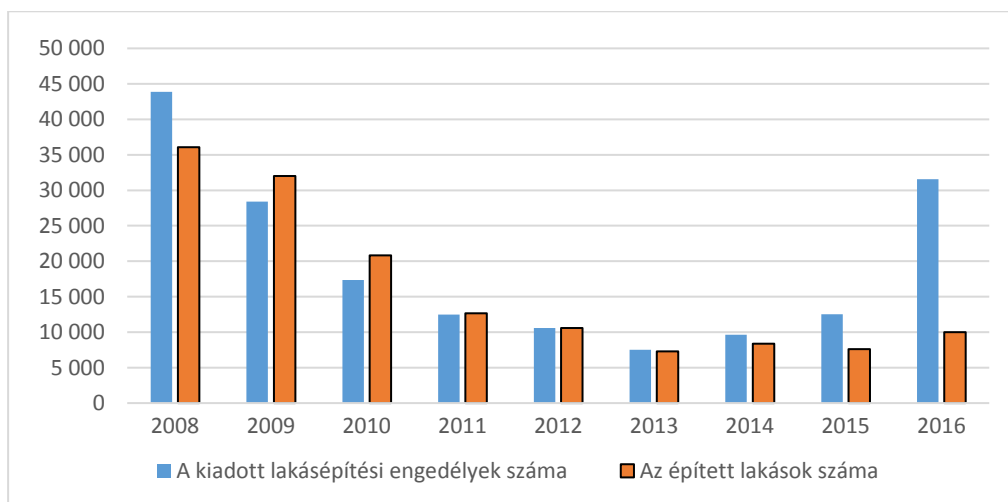
A 2016. évben a tényleges felhasználás 3,8%-kal maradt el a módosított előirányzattól, a 2015. évi teljesítéshez képest a felhasznált támogatások összege ugyanakkor jelentősen emelkedett.

A 2016. évben a lakásépítések körében fellendülés volt tapasztalható, a 2015. évhez képest 23,8%-kal több lakás épült, összesen 9994 darab. A 2016. évben kiadott építési engedélyek száma szintén jelentősen emelkedett. Az építési engedélyt kérelmezők száma a 2013. évtől töretlenül növekszik, és a 2016. évben (31 559 db) a 2013. évinek több mint négyszeresére nőtt a lakást építeni tervezők száma. A 2016. évben 2,5-szeres volt az emelkedés e területen az előző évhez képest.

A lakáspiac két fő mutatószámának alakulását mutatja be a következő, **2. számú ábra**. Az ábra alapján megállapítható, hogy a lakáspiac a 2015. évtől kezdődően a növekedés jeleit mutatta. A lakásépítési engedélyek növekvő száma jellemzően a fogyasztói kereslet növekedésének és a Családi Otthontermelési Kedvezmény (CSOK) bevezetésének volt a következménye, továbbá annak, hogy a megtakarítási lehetőségek között relatív magasabb hozamuk miatt az ingatlanbefektetések előtérbe kerültek.

2. ábra

Lakásépítési engedélykérelmek és épített lakások száma 2008-2016 (db)

Forrás: KSH adatok⁵ alapján ÁSZ szerkesztés

⁵ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok

A lakásépítési kedv az ország régióiban eltérően alakult. A gazdasági centrumot jelentő térségekben számottevően több új lakás épült a 2016. évben, mint az ország gazdaságilag elmaradottabb területein.

Az új lakások piacának fellendülése a 2016. évben jelentős volt, 30,6%-kal emelkedett az értékesítés és ezzel együtt az értékesített új lakások száma. A használt lakások esetében a 2016. évben 10,7 ezerrel több (141,4 ezer) használt lakást értékesítettek az előző évhez képest.

A lakáspiac élénkülésének egyik fontos ösztönzője a kormány által a 2015. év végén meghirdetett otthonteremtési program. A CSOK egyösszegű, vissza nem térítendő lakáscélú támogatás egyszerre támogatja az otthonteremtést, a negatív demográfiai folyamatok megfordítását és a lakáspiac élénkítését.

Az első félév tapasztalatai alapján a kedvezmény nyújtásának feltételeit 2016. szeptember 15-től módosította a Kormány, a támogatást ezt követően még szélesebb körben és kedvezőbb feltételekkel vehetik igénybe az arra jogosultak.

A 2016. január 1-től a korábban használatba nem vett, új lakások ÁFA kulcsa 27%-ról 5%-ra csökkent, a saját kivitelezésben épített lakások esetén pedig lehetőség nyílt az általános forgalmi adó visszaigénylésére.

A 2016. év I. félévben a családi otthonteremtési támogatások száma – a KSH adatai szerint – 7660 darab, a 2016. év II. félévben ennél jelentősen több, 13 091 darab volt. A CSOK keretében igénybe vehető támogatások együttes értéke a 2016. évben 51,3 Mrd Ft-ot tett ki.

A CSOK mellett továbbra is lehetőség volt lakáscélú elő-takarékosságra a lakás-takarékpénztári tagoknak. A lakás-takarékpénztári megtakarítások szintén növekedtek, az állami támogatás 54,3 Mrd Ft-ot tett ki a 2016. évben.

A lakáspiac élénkülésével egyidejűleg a lakásárak is elmozdultak a 2013. évi „mélypontról”. A 2016. évben 12,7%-kal emelkedtek a lakásárak az előző évhez képest. Az új lakások ára kisebb mértékben emelkedett, amelyre az új lakások ÁFA kulcsának csökkentése is hatással volt. Az élénkülő lakáspiacra a családi otthonteremtési kedvezmény további ösztönzőként hatott és növelte a lakások iránti keresletet, ezáltal az inflációs ráta emelkedésére is hatást gyakorolt.

Összességében a központi költségvetés jelentős nagyságrendű támogatásokat biztosított a lakáspiac élénkítése érdekében. Ennek eredményei elsősorban a 2016. év második felében jelentkeztek.

2.2. A hiánymutatók alakulása

2.2.1. A pénzforgalmi hiány alakulása

Az államháztartás pénzforgalmi hiánya 540,2 Mrd Ft-ot tett ki, ami a GDP 1,6%-ának felelt meg. Ezen belül az államháztartás központi alrendszerének hazai módszertan szerinti hiánya a

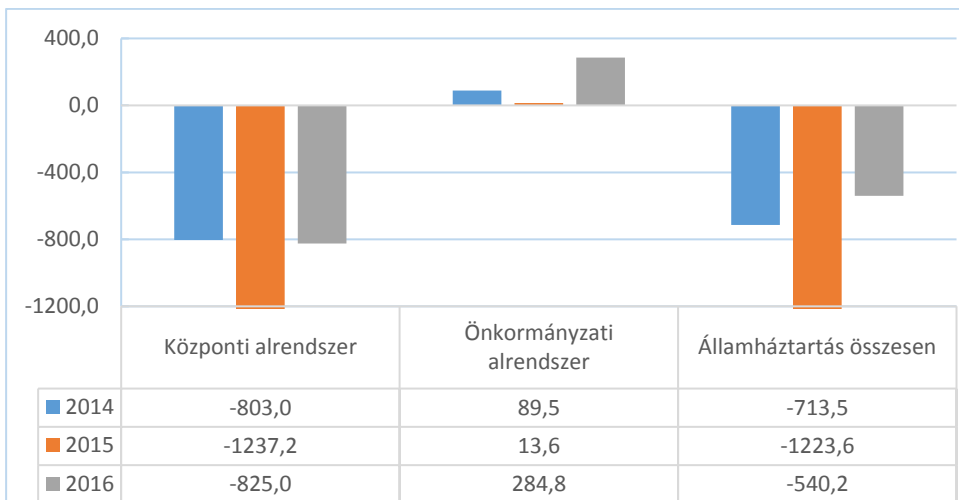
tervezett 761,6 Mrd Ft-hoz képest 825,0 Mrd Ft-ra teljesült, ez együttesen a GDP 2,4%-ának felelt meg.

Az államháztartás központi alrendszerén belül a központi költségvetés 747,0 Mrd Ft, az elkülönített állami pénzalapok 1,1 Mrd Ft, a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai 76,9 Mrd Ft hiánnyal zárták a 2016. évet.

Az elmúlt évek pénzforgalmi hiány adatát és ennek összetételét a **3. számú ábra** tartalmazza.

3. ábra

Az államháztartás egyenlege alrendszerenként 2014-2016 (Mrd Ft)

Forrás: KSH⁶ és NGM⁷ adatok alapján ÁSZ szerkesztés

Az elmúlt években jellemzően a központi alrendszer hiánnyal, az önkormányzati alrendszer pedig szufficittel rendelkezett. Összességében az önkormányzati alrendszer többlete mérsékelte a központi alrendszer pénzforgalmi hiányát.

Az államháztartás központi alrendszerének 2016. évi pénzforgalmi hiánya a 2015. évi hiánynál 386,6 Mrd Ft-tal volt alacsonyabb. Ugyanakkor az államháztartás 2016. évi hiánya 683,4 Mrd Ft-tal volt kedvezőbb a 2015. évi hiánynál. Ebben szerepet játszott a bevételek és kiadások tervezetthez képest kedvező teljesülése. A hiány alakulására hatást gyakorló tényezők, költségvetési területek bemutatására a fejezet további részében kerül sor a 2.3. alfejezettől kezdődően.

2.2.2. Az ESA/EDP hiány alakulása

A kormányzati szektor hiánya az Európai Unió statisztikai módszertana (továbbiakban ESA) szerinti elszámolási szabályok alapján a 2016. évben 646,7 Mrd Ft volt, amely GDP arányosan

⁶ Központi Statisztikai Hivatal, Jelentés a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról, 2017. évi I. EDP-jelentés

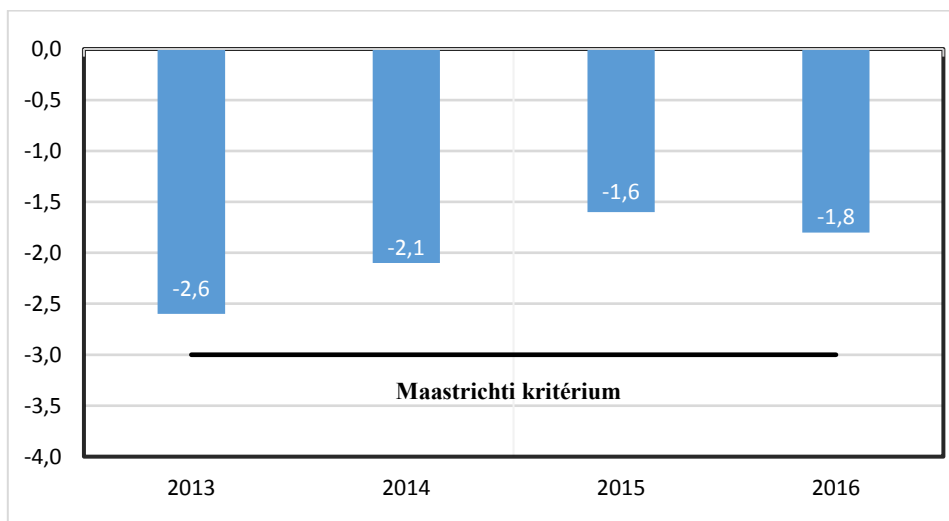
⁷ 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat, Az államháztartás kiterjesztett mérlege, 2017. augusztus

-1,8%-os egyenlegnek felel meg. Ezáltal a 2016. évre tervezett 2%-os GDP arányos hiánycélnál kedvezőbben alakult.

A kormányzati szektor hiányának alakulását a 2013-2016. években az alábbi, **4. számú ábra** mutatja be.

4. ábra

A kormányzati szektor egyenlege a GDP százalékában 2013-2016

Forrás: KSH adatok⁸ alapján ÁSZ szerkesztés

A maastrichti kritérium és a Gst. 3/A § (2) bekezdés b) pontjában szereplő előírás szerint a kormányzati szektor egyenlege – ESA módszertan szerint – nem érheti el a GDP 3%-át. Magyarország az elmúlt években – így a 2016. évben is – megfelelt ezen előírásoknak.

Az ESA szerinti elszámolási szabályok alapján számított költségvetési egyenlegek közötti különbségek levezetését, az ún. ESA/EDP híd 2013-2016. évi adatait az alábbi, **1. számú táblázat** mutatja be. A hazai pénzforgalmi szemléletű és az uniós módszertan szerint értelmezett eredményszemléletű hiányadatok csak a két módszer közötti eltérések miatti korrekció után hasonlíthatók össze.

⁸ Központi Statisztikai Hivatal, Jelentés a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról, 2017. évi I. EDP-jelentés

**A GDP arányos ESA/EDP egyenleg (ESA/EDP híd) levezetése 2013-2016
(%)***

	2013	2014	2015	2016
1. Az államháztartás pénzforgalmi egyenlege	-2,7	-2,2	-3,6	-1,6
2. Eredményszemléletesítés hatása	0,0	0,1	2,7	-0,5
3. Pénzügyi tranzakciók miatti korrekció	-0,1	0,2	-0,5	0,0
4. Egyéb korrekciók	-0,2	-0,1	-0,4	-0,2
5. Államháztartáson kívüli szervezetek egyenlege	0,5	-0,1	0,3	0,4
6. EDP híd összesen (2+3+4+5)	0,2	0,1	2,0	-0,2
Kormányzati szektor EDP egyenlege	-2,6	-2,1	-1,6	-1,8

*: A táblázat egyes sorainak összegzése során az eltérések kerekítési különbözetből származnak.

Forrás: KSH adatok⁹ alapján ÁSZ szerkesztés

Az államháztartás pénzforgalmi egyenlege a 2013-2016. évek időszakában a 2015. évet kivéve egyenletesen javuló tendenciát mutatott. Az ESA/EDP híd értéke a 2015. év kivételével egyenletesen +/- 0,2 százalékos sávban alakult. A 2015. évben tapasztalható „kiugró” adat indoka az eredményszemléletesítés hatása, az államháztartáson kívüli szervezetek egyenlege, illetve az egyéb korrekciók eredményezték. A kétféle módszerrel számított hiány közötti eltérés legmeghatározóbb három tényezője közül az államháztartáson kívüli szervezetek egyenlege javította, az eredményszemléletesítés miatti-, illetve az egyéb korrekciók rontották az egyenleget.

Az elemzési időszakon belül a kormányzati szektor egyenlege javuló tendenciát mutatott egészen a 2016. évig. A kormányzati szektor EDP egyenlege a 2016. évben csekély mértékben, 0,2 százalékponttal romlott.

Az EDP hiány pénzforgalmi hiányhoz mért 0,2 százalékpontos eltérését – a 2017. áprilisi EDP Jelentés adatai szerint – az eredményszemléletesítés hatása, az államháztartáson kívüli szervezetek egyenlege, illetve az egyéb korrekciók eredményezték. A kétféle módszerrel számított hiány közötti eltérés legmeghatározóbb három tényezője közül az államháztartáson kívüli szervezetek egyenlege javította, az eredményszemléletesítés miatti-, illetve az egyéb korrekciók rontották az egyenleget.

A kormányzati szektor legfontosabb mutatószámait tartalmazza a **2. számú táblázat**. Ez alapján az EDP egyenleg változásával kapcsolatos összefüggések tárhatóak fel.

⁹ Központi Statisztikai Hivatal, Jelentés a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról, 2017. évi I. EDP-jelentés

A kormányzati szektor főbb mutatóinak alakulása 2013-2016*

Megnevezés	2013	2014	2015	2016
GDP (Mrd Ft)	30 127	32 400	33 999	35 005
Kormányzati szektor ESA/EDP egyenlege (Mrd Ft)*	-770	-673	-528	-647
Kormányzati szektor ESA/EDP egyenlege (%)	-2,6	-2,1	-1,6	-1,8
ESA/EDP kiadások összesen (Mrd Ft)	14 864	15 881	17 010	16 617
ESA/EDP kiadások összesen a GDP százalékában (%)	49,3	49,0	50,0	47,5
ESA/EDP bevételek összesen (Mrd Ft)	14 094	15 209	16 483	15 971
ESA/EDP bevételek összesen a GDP százalékában (%)	46,8	46,9	48,5	45,6

*: A táblázat egyes adatainak eltérése az 1. számú táblázattól a kerekítési különbségekből származnak.

***: Kerekített érték.*

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat általános indoklás, ÁSZ szerkesztés

A GDP a 2013-2016 közötti időszakban folyamatosan növekedett. A kormányzati szektor GDP arányos ESA/EDP egyenlege a vizsgált időszakban jelentősen javult, együttesen 0,8 százalékpontos pozitív változás következett be. Ebben meghatározó szerepe volt a GDP növekedési ütemének, valamint a bevételek kiadásokhoz képest gyorsabb növekedési ütemének. Együttesen az EDP mutató mindkét meghatározó tényezője kedvező irányba változott a 2015. év végéig, míg a 2016. évben kisebb mértékű növekedés történt.

Az ESA elszámolás szerint a kormányzati szektor bevételei folyamatosan növekedtek a 2016. évig, ezen évben azonban 2,9 százalékpontos csökkenést mutattak a 2015. évi értékhez képest. Ezzel szemben a kiadások a 2015. évhez képest alacsonyabb mértékben, összességében 2,5 százalékponttal csökkentek.

Össességében megállapítható, hogy az uniós módszertan szerinti hiánymutató megfelelt a 2016. évben is az uniós előírásoknak, kismértékű növekedése nem veszélyeztette a gazdaságpolitikai célok elérését.

2.3. Az uniós támogatások felhasználásának hatásai

2.3.1. Az uniós támogatások a 2016. évi költségvetésben

A 2014-2020-as uniós programozási időszak keretei között Magyarország számára elérhető 21,5 Mrd eurós strukturális források felhasználásának időzítése érdemben befolyásolja a várható makrogazdasági pályát. Az uniós támogatások felhasználása során a gazdaságfejlesztési cél jelent prioritást, ezáltal az EU-s transzferekből megvalósuló beruházások hosszabb távon is

támogatni tudják a magyar gazdaság növekedését. Ennek feltétele a gazdasági növekedést támogató, produktív beruházások megvalósítása.

A 2016. évben az európai uniós támogatásokkal kapcsolatos kiadások 2096,9 Mrd Ft, a bevételek 641,1 Mrd Ft, az egyéb bevételek 74,7 Mrd Ft összegben teljesültek¹⁰. Az uniós támogatások bevételei és kiadásai közötti 1381,1 Mrd Ft különbséget a központi költségvetés fedezte. Az európai uniós költségvetési kapcsolatokat 2016. évi alakulását a **3. számú táblázat** mutatja be, a részletes teljesülési adatokat pedig az **1. számú melléklet**.

3. táblázat

A 2016. évi európai uniós költségvetési kapcsolatok (M Ft)

Költségvetésben megjelenő EU támogatások	2016. terv			2016. tény			
	Kiadás	Bevétel EU	Központi költségvetési forrás	Kiadás	Bevétel EU	Egyéb bevétel *	Központi költségvetési forrás
Strukturális támogatások	1 220 957,8	753 637,4	467 320,4	2 006 871,2	609 163,4	70 794,3	1 326 913,3
2007. év előtti strukturális támogatások	-	-	-	559,7	0,0	259,1	300,4
Nemzeti Stratégiai Referenciakeret	322 885,8	3 808,7	319 077,1	375 341,0	285 282,7	65 334,1	24 724,2
2014-2020 közötti kohéziós politikai operatív programok	871 527,2	736 603,5	134 923,7	1 620 688,3	319 447,6	590,6	1 300 650,1
Területi együttműködési programok 2014-2020	9 330,3	8 394,4	935,9	8 427,4	4 433,1	4 307,3	-313,0
Területi együttműködési programok 2007-2014	17 214,5	4 830,8	12 383,7	1 854,8	0,0	303,2	1 551,6
Vidékfejlesztési és halászati támogatások	112 484,7	94 410,1	18 074,6	36 838,2	22 446,3	3 432,2	10 959,7
Vidékfejlesztési és halászati programok 2014 – 2020	834,0	625,5	208,5	2 009,3	617,9	2 026,4	-635,0
Vidékfejlesztési és halászati programok 2014 előtti	111 650,7	93 784,6	17 866,1	34 828,9	21 828,4	1 405,8	11 594,7
Egyéb európai uniós támogatások	98 578,9	45 426,8	53 152,1	53 232,3	9 450,4	486,8	43 295,1
Összesen	1 432 021,4	893 474,3	538 547,1	2 096 941,7	641 060,1	74 713,3	1 381 168,1

** Az egyéb bevétel oszlop tartalmazza a követelésekből befolyt tételeket, valamint a technikai jellegű rendezésekből adódó bevételeket is.

Forrás: NGM 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat általános indoklás melléklete alapján ÁSZ szerkesztés

¹⁰ 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat

A **3. számú táblázat** első sora alapján látható, hogy a strukturális támogatásokhoz kapcsolódó kiadások a 2016. évben 785,9 Mrd Ft-tal haladták meg a tervezett kiadási összeget. Az EU-s bevételek a strukturális támogatások és az egyéb bevételek esetében együttesen 73,7 Mrd Ft-tal alulteljesültek az év elején tervezetthez képest. Ezáltal a központi költségvetési forrásból a tervezettnél 859,6 Mrd Ft-tal több forrást kellett biztosítani a strukturális támogatások kifizetése érdekében.

A teljes uniós költségvetést és ennek teljesülési adatait vizsgálva hasonló megállapítás fogalmazható meg. Az összes tervezett uniós kiadás 1432,0 Mrd Ft helyett a 2016. évben 2096,9 Mrd Ft-ban teljesült. A bevételeknél a 893,5 Mrd Ft összegű tervezett bevételből (az egyéb bevételekkel együtt) összesen 715,8 Mrd Ft teljesült. Az uniós kiadások és bevételek különbözeteként a központi költségvetésből finanszírozandó forrás 538,5 Mrd Ft helyett 1381,2 Mrd Ft-ot jelentett. A tervezetthez képest jelentős különbség indoka a kiadási oldalon a meghirdetett uniós pályázati programok összértékének növekedése, a bevételi oldalon pedig a teljesített pályázatok Európai Bizottsággal történő elszámolási folyamatának elhúzódása. A tervezett és a tényleges költségvetési forrás különbözete növelte a pénzforgalmi hiányt.

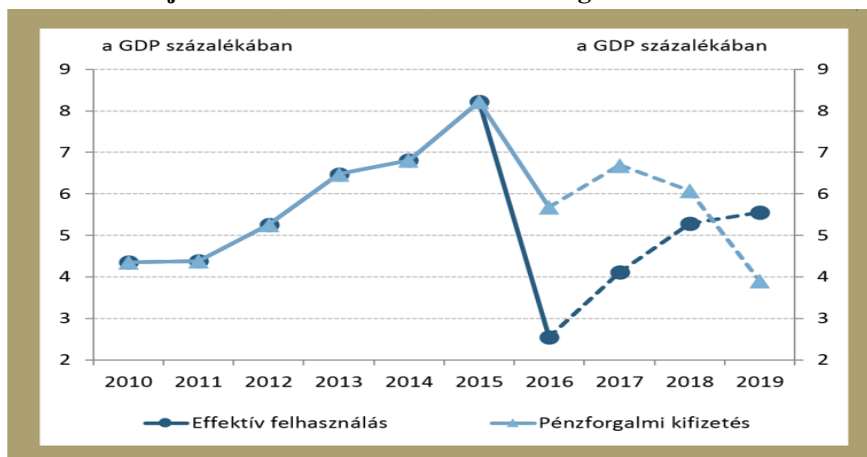
Az EU forrásaiból finanszírozott programokkal kapcsolatban az uniós statisztikai elszámolás elvi lényege, hogy a kormányzat bevételei és kiadásai között csak a kormányzati egységek, mint végső kedvezményezettek által ténylegesen felhasznált források vehetők számításba, a kifizetett előlegek nem számítanak bele e kategóriába. A kormányzati szektoron kívüli felhasználás az uniós elszámolásban az EU és a végső kedvezményezett közötti kapcsolatban jelenik meg, a kormányzati számlákon csak pénzügyi műveletként jelenik meg.

Az uniós szabályok szerint a programok pénzügyi finanszírozását hazai forrásból kell megelőlegezni, az uniós források megtérítését az Európai Bizottság csak a programok teljes pénzügyi zárását követően engedélyezi. Az „Uniós fejlesztések” fejezetben az NSRK programokra elszámolt 285,3 Mrd Ft összegű 2016. évi pénzforgalmi bevételből 107,7 Mrd Ft eredményszemléletben a 2015. évi programkiadásokhoz kapcsolódott.

Az előző évekhez viszonyítva a 2016. évben jelentősen csökkent a felhasznált uniós támogatások összege. A csökkenés legfőbb oka a 2007-2013 közötti támogatási ciklus kifutása, valamint az új források igénybevételének lassú felfutása. A 2016. évben magas volt az uniós támogatások pénzforgalmi kifizetése a pályázati nyertesek részére, azonban ennek felhasználása elmaradt a kifizetésekhez képest. A pénzforgalmi kifizetés, valamint a tényleges megvalósulást jelző, effektív felhasználás időbeli és nagyságrendi különbségét az **5. számú ábra** mutatja be.

5. ábra

A pénzforgalmi kifizetés és a tényleges megvalósulást jelző felhasználás közötti különbség 2010-2019

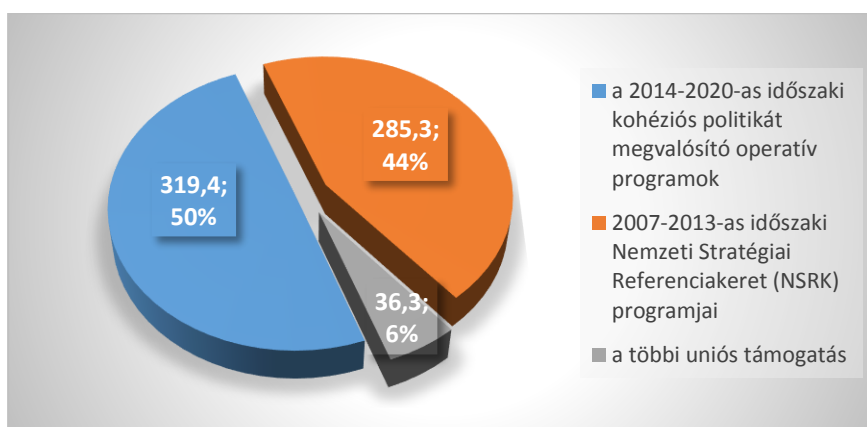
Forrás: Miniszterelnökség, MNB prognózis alapján ÁSZ szerkesztés

2.3.2. Az uniós támogatási források a központi költségvetés bevételi oldalán

A szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok EU támogatásokból származó bevételei közül a 2016. évben összesen 641,0 Mrd Ft származott európai uniós forrásból, amely 524,8 Mrd Ft-tal maradt el a 2015. évi teljesüléstől. Az uniós támogatásokból származó bevételek megoszlását mutatja be a 2016. évben a **6. számú ábra**.

6. ábra

Uniós támogatásokból származó bevétel 2016-ban (Mrd Ft)

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat általános indoklás alapján ÁSZ szerkesztés

Az uniós támogatások utófinanszírozási rendszerének és a 2007-2013-as támogatási periódus elszámolhatósági időszakának 2015. év végi lezárása következtében a 2016. évi zárszámadásban

együtt szerepelnek a 2007-2013-as és a 2014-2020-as programozási időszak forrásai. A tervezett bevételtől történő elmaradás elsődleges oka a 2014-2020-as programozási időszak új operatív programjai esetében az uniós támogatások kedvezményezettjeinek nyújtott jelentős összegű előleg, amelynek elszámolása és Unió általi megtérítése a későbbi években, az elszámolások üteme alapján történik majd.

Az NSRK keretében megvalósuló programoknál a tervezettől eltérően mégis keletkezett uniós bevétel, melynek oka, hogy a korábbi években az Európai Bizottság több program támogatásának folyósítását felfüggesztette, ezen összegek azonban a 2016. évben a problémás tételek tisztázása után Magyarország részére átutalásra kerültek (319,4 Mrd Ft). Az NSRK bevételeit növelték a Nemzeti Foglalkoztatási Alaptól átvett, valamint a visszatérült pénzeszközök 4,6 Mrd Ft értékben.

A 2015. évben mind a Vidékfejlesztési Programot (VP), mind a Magyar Horgászati Operatív Programot (MAHOP) elfogadta az Európai Unió. A támogatási felhívások nagyobbik része a 2016. évben, míg a fennmaradó keret – a Kormány munkaprogramja értelmében – 2017. március 31-ig teljes egészében meghirdetésre került.

Az Egyéb uniós bevételek együttes bevétele a tervezett 45,4 Mrd Ft-tal szemben 9,4 Mrd Ft-ban teljesült. Az elmaradás legfőbb oka, hogy a CEF támogatások kiadásai előleg kifizetések formájában teljesültek, melyekhez uniós elszámolás nem társult, így bevétel nem keletkezett ezen az előirányzaton.

A Vámbeszedési költség megtérítése alcímen a központi költségvetésnek a 2016. évben 12,9 Mrd Ft nemzeti vámbevétele keletkezett. A 2016. évi költségvetés ezen a címen 10,6 Mrd Ft-os előirányzatot tartalmazott, amelynél a tényleges bevétel 2,3 Mrd Ft-tal lett magasabb. A magasabb teljesülés oka, hogy a 2016. évben a vámbeszedési költség csak az év második felében csökkent 25%-ról 20%-ra, ugyanakkor az előirányzat az egész évre vonatkozóan 20%-os aránnyal számolt.

A Cukorágazati hozzájárulás beszedési költség megtérítése alcímen a 2016. évben a költségvetésbe 217,0 M Ft bevétel folyt be, amely 28,9%-kal haladja meg a 168,3 M Ft összegű tervezett előirányzatot. A nagyobb teljesülést alapvetően az okozta, hogy a beszedési költség címén megtartható összeg tervezése 20%-kal történt, de az uniós határozat 2016. októberi hatálybalépése miatt ténylegesen a cukortermelési díj 25%-a folyt be a költségvetésbe.

Az uniós támogatások utólagos megtérülése előirányzaton kerülnek kimutatásra az uniós programok, illetve projektek záró elszámolásakor az EU Bizottság által visszatartott összegek megtérülései, a lezárt programok esetében a szabálytalannak ítélt támogatásokból visszakövetelt pénzüsszegek, továbbá az uniós programok elszámolhatósági időszakának zárását követően megérkező időközi elszámolások összegei is. Az eredeti előirányzat 5,1 Mrd Ft volt, amely 344,0 Mrd Ft-ra teljesült. Ennek elsődleges oka, hogy az év közbeni jogszabály-módosítás következtében az NSRK programokhoz kapcsolódó uniós támogatások 2016. második felében

már ezen az előirányzaton kerültek elszámolásra. A teljesülés 97,8%-a az NSRK programjaihoz kapcsolódó időközi elszámolásokról származó uniós bevétel volt.

2.3.3. Az uniós támogatási források a költségvetés kiadási oldalán

A központi költségvetés uniós kiadásai a tervezett 1432,0 Mrd Ft-ot 664,9 Mrd Ft-tal haladták meg. Ezek alapján 2096,9 Mrd Ft tényleges kiadással valósultak meg.

A 2016. évben a szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok uniós előirányzataiból a kedvezményezettek részére összesen 2097,0 Mrd Ft kifizetés történt, amely a törvényi előirányzathoz képest 146,4%-os túlteljesítést jelentett. A jelentős mértékű kiadáshoz az NSRK és az új pénzügyi időszak kohéziós támogatásai járultak hozzá legnagyobb mértékben. A 2014-2020-as kohéziós programok keretében 1620,7 Mrd Ft kifizetés történt, ami a teljes kiadás 77,3%-a. Az NSRK programok keretében a kifizetés összesen 375,3 Mrd Ft-ot ért el, a további 101,0 Mrd Ft a többi uniós programhoz kapcsolódik.

A törvényi előirányzatot jelentősen meghaladó kifizetési szint eléréséhez az „Uniós fejlesztések” fejezet likviditási hiányának kezelésére¹¹ együttesen 906,4 Mrd Ft került felhasználásra.

A strukturális támogatásokra fordított, összesen 2006,9 Mrd Ft döntő részét a 2014-2020-as programozási időszakra jóváhagyott új operatív programok közül a nagyobb programok (Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program, Terület- és Településfejlesztési Operatív Program, a Környezet és Energiahatékonysági Operatív Program) adták. A kifizetések 84%-a támogatási vagy szállítói előleg formájában került kifizetésre. Az előlegeken felül a kifizetések további 9,3%-a a pénzügyi eszközök kihelyezéséért felelős MFB Zrt.-hez, mint végrehajtó szervezethez került.

Összefoglalva az európai uniós támogatások finanszírozása jelentős kihívást jelentett, amely az uniós kiadások túl-, és az uniós bevételek alulteljesülése miatt lépett fel. Ugyanakkor az uniós támogatások jelentős nagyságrendű megelőlegezése ellenére a pénzforgalmi hiány mértéke csökkent az előző évhez képest.

2.4. A központi alrendszer pénzforgalmi szemléletű egyenlegének alakulását befolyásoló további tényezők

A központi alrendszer pénzforgalmi szemléletű egyenlegének javulása megmutatkozott a 2016. évben a centralizációs és újraelosztási arány változásában. Ehhez hozzájárult a költségvetés

¹¹ A rendelkezésre álló bevételeket meghaladó kiadások pénzügyi teljesítéséhez többletforrások biztosítása volt szükséges.

bevételeinek és kiadásainak kedvező alakulása valamint a jelentős nagyságrendű képződött maradvány.

2.4.1. A centralizációs és újraelosztási arányok alakulása

A centralizációs arány a költségvetési bevétel GDP-hez viszonyított aránya. Minden ország gazdaságára jelentős befolyást gyakorol a költségvetés gazdaságon belüli súlya, a GDP-hez viszonyított újraelosztás mértéke. A kormányzati szektorra vonatkozóan, a nemzeti számlarendszer (SNA) tartalmazza az ESA/EDP centralizációs és újraelosztási arányokat. A kormányzati szektor 2011-2016 közötti centralizációs és újraelosztási arányainak alakulását mutatja be a **4. számú táblázat**.

4. táblázat

A kormányzati szektor centralizációs és újraelosztási arányai 2011-2016 között

Év	Centralizációs arány költségvetési bevétel/GDP (%)	Újraelosztási arány költségvetési kiadás/GDP (%)	Centralizációs arány – újraelosztási arány (%)
2011	44,2	49,7	-5,5
2012	46,2	48,6	-2,4
2013	46,8	49,3	-2,5
2014	46,9	49,0	-2,1
2015	48,5	50,0	-1,5
2016	45,6	47,5	-1,9

Forrás: EUROSTAT adatok alapján ÁSZ szerkesztés

A 2011. évtől kezdődően a központi költségvetés centralizációs és újraelosztási aránya „egyre közelebb került egymáshoz”. Ez azért is jelent pozitív változást, mert a centralizációs és az újraelosztási arány különbsége megegyezik a GDP arányos hiány mértékével¹².

Enyhe változás e tendenciában a 2016. évben volt tapasztalható. A kiadások ekkor kevésbé csökkentek a GDP arányában a bevételek csökkenéséhez képest. E folyamat indokai közé tartoznak többek között az uniós támogatások pénzügyi menedzselése, valamint a korábban bemutatott adópolitikai intézkedések. A centralizációs arány változásának tényezőit a **4. számú melléklet** tartalmazza.

A központi költségvetés bevételeinek és kiadásainak (elsődleges egyenleg) pozitív egyenlege, illetve a kamatbevételek és kamatkiadások (kamategyenleg) negatív egyenlege összesítésével az államháztartás egyenlege a 2012-2016 évek között minden évben negatív volt. A központi költségvetés elsődleges egyenlege a 2016. évben 222,2 Mrd Ft-ot tett ki, ami az előző évinél 18,4 Mrd Ft-tal kedvezőbb értéket mutatott. A hiány a 2016. évben az előző évi hiánynál 466,5

¹² Az eltérés kerekítési különbözetből származik, amelynek indoka a GDP arányos hiány számításának két eltérő megközelítése.

Mrd Ft-tal volt kisebb. A központi alrendszer negatív egyenlege 411,7 Mrd Ft-tal csökkent a 2016. évben az előző év negatív egyenlegéhez képest.

2.4.2. A bevételek teljesülése

A központi alrendszer bevételeinek teljesülését az **5. számú táblázat** mutatja be a 2013 és 2016 közötti időszakban.

5. táblázat

A központi alrendszer nem konszolidált bevételeinek teljesülése 2013-2016 között

Bevételek (Mrd Ft)	2013	2014	2015	2016
Központi költségvetés	11 001,2	11 954,3	11 975,8	12 479,9
Társadalombiztosítás pénzügyi alapjai	4 864,1	5 032,8	5 010,3	5 133,6
Elkülönített állami pénzalapok	612,1	471,3	511,0	615,9
Összesen	16 477,4	17 458,4	17 497,1	18 229,4

Forrás: Éves zárszámadási törvények, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A központi alrendszer bevételei a 2013. évtől kezdődően folyamatosan emelkedtek. A 2016. évben a bevételek 4,2%-kal növekedtek a megelőző évhez képest. A központi alrendszer bevételei a módosított előirányzathoz képest a 2016. évben 119,7 Mrd Ft-tal alulteljesültek. A módosított bevételi előirányzatok alulteljesülését leginkább meghatározó elem a fejezeti kezelésű előirányzatok EU támogatásának 671,8 Mrd Ft értékű alulteljesülése volt. A központi költségvetés bevételének teljesülési adatait mutatja be a **6. számú táblázat**.

6. táblázat

A központi költségvetés bevételeinek teljesülése 2016-ban (M Ft)

	2016.évi módosított előirányzat	2016. évi teljesítés	Bevételek teljesülése (3-2)	Bevételek teljesülése %	Változás az előző évhez képest %
	2	3	5	6	7
Gazdálkodó szervezetek befizetései	1 556 735,1	1 593 203,7	36 468,6	102,34	105,80
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	4 680 900,0	4 610 447,2	-70 452,8	98,49	100,27
Lakosság befizetései	1 891 476,0	1 922 342,4	30 866,4	101,63	102,42
Költségvetési szervek és fejezeti kezelésű előirányzatok bevételei	4 187 591,4	3 507 422,4	-680 169,0	83,76	103,51
Bevételek az államháztartás alrendszeréből	58 124,0	67 303,3	9179,3	115,79	51,60
Állami vagyonnal kapcsolatos befizetések	231 183,4	205 653,7	-25 529,7	88,96	120,90
Kamatbevételek	73 917,0	148 589,6	74 672,6	201,02	63,91
Egyéb bevételek	8083,9	68 290,6	60 206,7	844,77	200,30
Egyéb uniós bevételek	15 825,8	357 164,3	341 338,5	2256,85	907,70
Összesen	12 703 836,6	12 480 417,2	-223 419,4	98,24	104,21

Forrás: Éves zárszámadási törvények, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A 2016. évben a módosított előirányzathoz képest a központi költségvetés bevételei összességében 98,2%-ban teljesültek. A központi költségvetés bevételi csoportjainál három esetben nem teljesültek a módosított bevételi előirányzatok.

A fogyasztáshoz kapcsolt adóbevételek között az általános forgalmi adóbevétel 98,6 Mrd Ft-tal maradt el a módosított előirányzattól. Az általános forgalmi adó elmaradása több okra vezethető vissza, egyrészt az infláció mértéke a költségvetés tervezésekor a várt értéktől elmaradt, másrészt az EU-s projektekhez kötődő ÁFA befizetések a források ciklikussága következtében nem érték el a korábbi évek befizetéseit, melyek ÁFA bevételekre gyakorolt negatív hatását részben kompenzálta a fogyasztási volumenek vártnál kedvezőbb alakulása. A 2015. évhez képest a

költségvetés nettó pénzforgalmi ÁFA bevétele mindössze 4,6 Mrd Ft-os (0,1 százalékos) növekedést mutatott.

A költségvetési szervek és fejezeti kezelésű előirányzatok bevételei közül a szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok EU támogatása 671,8 Mrd Ft-tal és a költségvetési szervek bevételei 8,5 Mrd Ft-tal teljesültek alacsonyabb mértékben a módosított előirányzatnál.

Az állami vagyonnal való gazdálkodás kapcsán a 2016. évre a költségvetés 231,2 Mrd Ft összegű bevételi előirányzatot tartalmazott, amelynek nagyságrendjét leginkább az értékesítésekből eredő befizetések határozták meg. A 205,7 Mrd Ft összegben teljesült bevételek összességében 25,5 Mrd Ft-tal maradtak el a tervezettől, döntően az egyéb értékesítési és hasznosítási bevételek alulteljesülése miatt. A központi költségvetés 133,0 Mrd Ft összegű „Egyéb értékesítési és hasznosítási bevétellel” számolt, amely végül termőföld-értékesítési bevételként teljesült 100,9 Mrd Ft összegben. Ezen értékesítési bevétel döntő részben a „Földet a gazdáknak!” Program bevételeiből származott, az összeg 90,2%-a árverési, 8,3%-a hirdetményi, míg 1,5%-a egyéb eljárású úton történő értékesítés között oszlott meg.

A központi alrendszer bevételei közül három bevételcsoport – kamatbevételek, egyéb bevételek és egyéb uniós bevételek – teljesülése kiemelkedően meghaladta a költségvetés módosított előirányzatait. A 2016. évben a kamatbevételek kedvezőbben alakultak a tervezettnél, az adósságszolgálati bevételek 148,6 Mrd Ft-os teljesülése 74,7 Mrd Ft-tal haladta meg a költségvetési előirányzatot. A túlteljesülés a forint típusú kamatbevételek 77,1 Mrd Ft-tal magasabb összegének és a devizakamat-bevételek 2,4 Mrd Ft-tal alacsonyabb összegének az együttes eredménye.

Az egyéb bevételek 2016. évi 68,3 Mrd Ft-os teljesítése több mint nyolcszorosa volt a törvényi előirányzatnak. Ezen belül jelentős tételt képviselt az előző évi maradványok átcsoportosításának technikai lebonyolításával kapcsolatban pótelőirányzat ellensúlyozása címen elszámolt 41,8 Mrd Ft. Tovább növelte a költségvetési bevételeket az önkormányzati adósságkonszolidációhoz kapcsolódóan a települési önkormányzatok által a hiteltörlesztések fedezetére elhelyezett betétek, biztosítékok összegének befizetéséből származó 10,4 Mrd Ft.

2.4.3. Az adó- és adójellegű bevételek teljesülése

A központi alrendszer adó és adójellegű bevételeinek alakulását a 2015. és a 2016. évre a **7. számú táblázat** mutatja be.

7. táblázat

A központi költségvetés adó- és adójellegű bevételeinek alakulása 2015-2016

Bevételi típus	2015. évi teljesítés (Mrd Ft)	2016. évi teljesítés (Mrd Ft)	Változás az előző évhez képest (%)
Gazdálkodó szervezetek befizetései	1505,8	1593,2	+5,8
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	4598,0	4610,4	+0,3
Lakosság befizetései	1877,0	1922,3	+2,4
Adó és adójellegű bevételek összesen	7980,8	8125,9	+1,8

Forrás: A központi költségvetés kiterjesztett mérlegei alapján ÁSZ szerkesztés

Az adó és adójellegű bevételek összességében folyamatosan növekedtek az elmúlt években. A 2016. évben 1,8% volt a növekedés az előző évhez viszonyítva, jellemzően a gazdasági növekedésnek köszönhetően.

A gazdálkodó szervezetek befizetéseinek teljesülése összességében meghaladta a módosított előirányzatot, amelyek közül a jelentősebb eltéréseket mutatja be a **8. számú táblázat**.

8. táblázat

A központi költségvetésben alulteljesült, gazdálkodó szervezetektől származó adóbevételek 2016-ban

Adónem	2016. évi módosított előirányzat (M Ft)	2016. évi teljesülés (M Ft)	Alulteljesülés (M Ft)
Társasági adó	689 911,8	683 095,2	-6816,6
Pénzügyi szervezetek különadója	79 200,0	73 197,7	-6002,3
Bányajáradék	31 500,0	27 636,8	-3863,2
Játékadó	41 200,0	25 022,4	-16 177,6
Egyéb befizetések	26 000,0	18 782,6	-7217,4

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A társasági adóból származó 2016. évi költségvetési bevétel 683,1 Mrd Ft volt, ez az eredeti előirányzatot 282,6 Mrd Ft-tal (70,6 százalékkal) haladta meg, a módosított előirányzattól mindössze 6,8 Mrd Ft-tal (1 százalékkal) maradt el.

Az eredeti előirányzat jelentős túlteljesülésének háttérében több tényező áll. Egyrészt a gazdasági növekedésnek köszönhetően a kedvezmények nélkül számított adó összege a 2016. évben jelentősen meghaladta volna az előirányzatban tervezett értéket. Másrészt az adatok alapján a növekedés hatását semlegesítette a kedvezmények tervezett lényegesen meghaladó igénybevétele. Az előirányzat tervezésekor nem számoltak a növekedési adóhittel 2016. évre vonatkozó

közel 270,0 Mrd Ft összegű bevételnövelő hatásával, tekintettel arra, hogy az adóhitelezési intézménye a költségvetési törvény elfogadását követően került bevezetésre. E hatások együttesen a módosított előirányzat tervezésekor kerültek figyelembe vételre.

A bányajáradék mintegy 98,0%-a a kőolaj és a földgáz kitermeléséből származott. Az előirányzattól való eltérés legfőbb oka a Brent kőolaj tőzsdei jegyzésárának alacsony szintje. A 2016. év folyamán a kőolaj ára folyamatos emelkedést mutatott (35 USD/barrelről (bbl) 57 USD/bbl-ra), azonban még mindig nem érte el azt a szintet, amely jelentősen emelne a bevétel mértékén.

A játékadó esetén a központi költségvetés 2016. évi módosított előirányzata 41,2 Mrd Ft-ot tett ki. A tényleges 2016. évi adóbevétel 25,0 Mrd Ft volt, amely a költségvetési előirányzathoz képest 16,2 Mrd Ft-os, 39,3%-os elmaradást mutatott. A bevétel elmaradásának hátterében elsősorban az állami játékszervezőnél a sportról szóló törvény szerinti vagyoni értékű jog szerződéses ellenértéke alapján igénybe vehető adókedvezmény vártnál nagyobb összege áll.

Az egyéb befizetések jogcímen 18,8 Mrd Ft bevétele származott a költségvetésnek. A teljesítés az éves módosított előirányzat (26,0 Mrd Ft) 72,2%-át tette ki. A megszűnt adónemekből és a Delphi-ügy kapcsán kiutalásra kerülő késedelmi pótlékokból a kifizetések 1,4 Mrd Ft-ot jelentettek, ami együttesen járult hozzá az elmaradáshoz. A gazdálkodó szervezetek egyéb befizetéseit az állami adóhatóság által beszedett bírságok, pótlékok tették ki.

A pénzügyi szervezetek különadója esetében a bevételek alakulását befolyásolta az egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos, társasági adóra vonatkozó törvénymódosítás, továbbá a pénzügyi szervezetek különadóját csökkentette az államháztartás egyensúlyát javító különadóról és járadékról szóló 2006. évi LIX. törvény.

A fogyasztáshoz kapcsolódó adók közül az általános forgalmi adó és a távközlési adó esetében merült fel jelentősebb alulteljesülés.

2.4.4. A központi alrendszer kiadásainak teljesülése

Az országgyűlés a 2016. évi költségvetési törvényben az államháztartás központi alrendszerének kiadási főösszegét 16 562,0 Mrd Ft-ban határozta meg. A 2016. évi költségvetési törvény módosítása a központi alrendszer kiadási főösszegét 16 988,2 Mrd Ft-ra emelte. A kormány-, felügyeleti szervi- továbbá intézményi hatáskörben végrehajtott módosítások eredményeként a módosított kiadási főösszeg 20 392,8 Mrd Ft volt.

A zárszámadási törvényjavaslat alapján a központi alrendszer kiadásainak összege 19 054,9 Mrd Ft értékben teljesült, amely 12,2%-kal haladta meg a törvényi módosított előirányzatot.

A központi költségvetés kiadásai a központi alrendszer kiadásainak 69,4%-át jelentették, a 2015. évi tényadathoz képest 37,7 Mrd Ft-tal magasabb, 13 227,4 Mrd Ft-os teljesítéssel. Az elkülönített állami pénzalapok (ELKA) kiadásai a 2016. évben 617,0 Mrd Ft-ot tettek ki, ami 4,4%-kal maradt el a törvényi módosított előirányzattól.

A felülről nyitott előirányzatok teljesülése

A központi költségvetés azon előirányzatainál, melyek teljesülése módosítás nélkül eltérhet az előirányzattól, a túllépés mértéke összesen 752,3 Mrd Ft volt. A túllépéshez legnagyobb mértékben az „Uniós fejlesztések” fejezet előirányzatai járultak hozzá, a túllépésből 678,7 Mrd Ft kapcsolódott az uniós kiadásokhoz. Ezen belül is a módosítási kötelezettség nélkül túlléphető előirányzatok 80,6%-a a 2014-2020 közötti kohéziós politikai operatív programokra került felhasználásra.

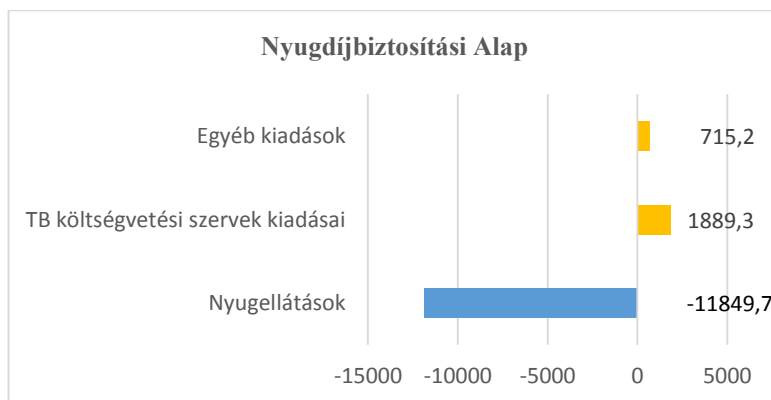
A Társadalombiztosítási Alapok kiadásainak alakulása

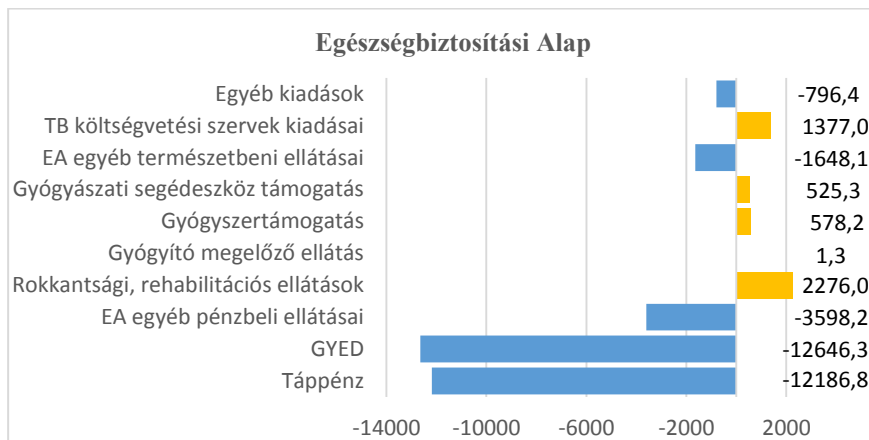
A TB alapok kiadásai összességében 5210,5 Mrd Ft-ot értek el, amely 174,7 Mrd Ft-tal haladták meg a 2015. évi kiadásokat. A Nyugdíjbiztosítási Alap (Ny. Alap) kiadása az előző évhez képest 3,0 Mrd Ft-tal volt alacsonyabb, az Egészségbiztosítási Alap (E. Alap) kiadása azonban jelentős összeggel változott, 177,6 Mrd Ft-tal volt több az előző évinél.

A Ny. Alap kiadásainak 99,2%-a a nyugellátások kifizetéséhez, az E. Alap legfőbb kiadásai a GYED és a táppénzkiadások kifizetéséhez kapcsolódott. A TB alapok 2016. évi módosított előirányzathoz viszonyított kiadásainak teljesülését mutatja be a **7. számú ábra**, részletesen pedig a **3. számú melléklet**.

7. ábra

A Társadalombiztosítási Alapok kiadásainak előirányzattól való eltérésének alakulása 2016 évben (M Ft)

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A törvényi előirányzattól elmaradt a rokkantsági rehabilitációs ellátásokra fordított kiadások, magasabbak lettek ugyanakkor a nyugellátásokra, a GYED-re a táppénzre fordított összegek, kisebb mértékben az egyéb pénzbeli és egyéb természetbeni ellátások kiadásai.

Nyugdíjbiztosítási Alap

A 2016. évi költségvetési törvény az Ny. Alap költségvetését 3059,3 Mrd Ft bevételi és kiadási főösszeggel határozta meg. A kiadási főösszeg törvényi előirányzata év közben módosult, az Ny. Alap 2015. évi többletének összegével, 4,6 Mrd Ft-tal emelkedett.

Az Ny. Alap 3076,7 Mrd Ft kiadási főösszeggel teljesítette a 2016. évet melynek fedezetét 3089,5 Mrd Ft bevétel és 9,1 Mrd Ft egyéb támogatás biztosította. Az Ny. Alap kiadásainak meghatározó része (99,2%-a) a nyugellátási kiadásokra került felhasználásra.

A nyugellátás összege együttesen 3053,5 Mrd Ft volt, mely éves átlagban 2 millió 166 ezer fő ellátását fedezte. A teljesítés 11,8 Mrd Ft-tal volt magasabb a 3041,7 Mrd Ft-os – módosított – előirányzatnál. Az előirányzathoz képest jelentkező 0,4%-os többletkiadást az öregségi nyugdíjak tervezett kismértékben meghaladó kiadásnövekedése okozta. Az öregségi nyugdíjakon belül a kiadási előirányzathoz viszonyított növekedése a korhatár feletti öregségi nyugdíjak esetében mindössze 0,2 százalékpont volt.

A nők korhatár alatti nyugellátási kiadása azonban 5%-kal haladta meg a tervezettet, mely elsődlegesen a tervezetten felüli létszámnövekedésből adódott. A hozzátartozói nyugellátásokra fordított kifizetések összege mérsékeltebb lett az előirányzathoz képest. A 2016. januári nyugdíjmelés 1,6%-os volt, mely 47,1 Mrd Ft-os együttes kiadásnövekedéssel járt.

A nyugdíjmelés, valamint az ellátások szerkezeti átalakulása (a magasabb összegű öregségi nyugdíjak súlyának növekedése) miatt az egy főre jutó (fő- és kiegészítő ellátásként folyósított) átlagos ellátás összesen 2,6 százalékkal emelkedett. Így a nyugdíjkiadások a 2016. évben összességében 2,2 százalékkal – 65,8 Mrd Ft-tal – emelkedtek az előző évhez képest.

Egészségbiztosítási Alap

Az E. Alap 2016. évi kiadásainak összege 2133,8 Mrd Ft-ot tett ki, ami a törvényi előirányzatot 170,1 Mrd Ft-tal haladta meg. Ez alapvetően a természetbeni ellátások többletkiadásaiból adódik. A pénzbeli ellátások adták az összes kiadás 27,4%-át 584,5 Mrd Ft összegben, ami 12,6 Mrd Ft-tal haladta meg az előirányzat összegét. A rokkantsági, rehabilitációs ellátások összege 307,3 Mrd Ft volt, amely 15,8 Mrd Ft-tal maradt el az eredeti előirányzattól.

A táppénzkiadásra 89,1 Mrd Ft-ot, míg gyermekgondozási díjra 128,9 Mrd Ft-ot költött az egészségbiztosítás. A teljesítés a táppénzkiadás tekintetében 12,2 Mrd Ft-tal, a gyermekgondozási díj esetében pedig 12,6 Mrd Ft-tal haladta meg az előirányzott összeget. A csecsemőgondozási díj, terhességi-gyermekágyi segély összege 49,7 Mrd Ft-ot tett ki, ami az előirányzatot 3,7 Mrd Ft-tal haladta meg.

A természetbeni ellátások tették ki az összes kiadás 71,6%-át, az 1526,9 Mrd Ft-os teljesítés a tervezett összegnél együttesen 157,2 Mrd Ft-tal lett magasabb. Az ehhez az alcímhez tartozó legnagyobb tételt a gyógyító-megelőző ellátás kiadásai képezték, erre 982,4 Mrd Ft-ot irányzott elő a központi költségvetés, a tényleges kiadás ehhez képest 1089,9 Mrd Ft-ban teljesült.

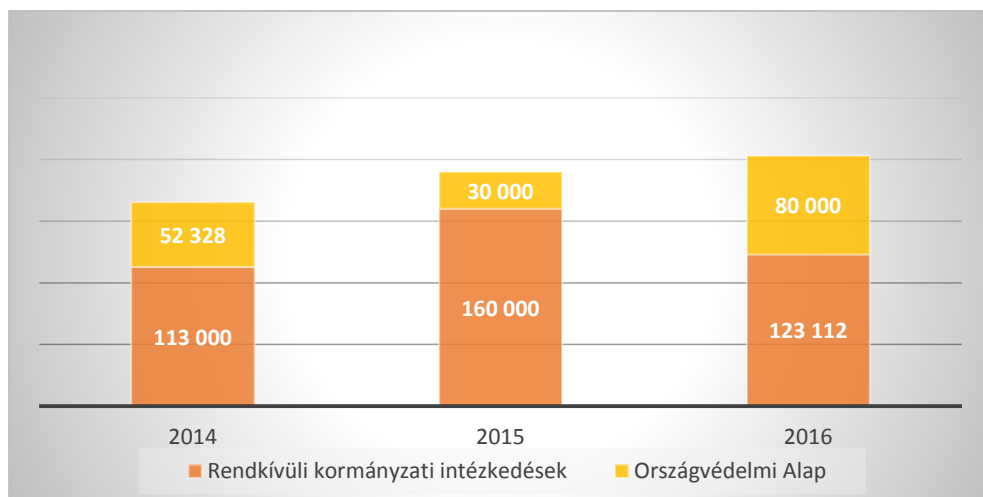
A gyógyszerellátásra előirányzott összeg 305,1 Mrd Ft-ot tett ki, a teljesítés 349,8 Mrd Ft volt.

2.4.5. A központi tartalékok felhasználása

A központi alrendszer 2016. évi tartalék előirányzatait a „Miniszterelnökség” fejezet tartalmazta. A költségvetési kockázatok kivédése érdekében Országvédelmi Alap (OVA) került elkülönítésre. Továbbá a tartalékok jogcímcsoporton belül szerepelt a Rendkívüli Kormányzati Intézkedések (RKI) előirányzata is.

E tartalékjellelű előirányzatok alakulását mutatja be a **8. számú ábra** 2014-2016 között.

A Miniszterelnökség fejezetben biztosított tartalékok 2014-2016 között (M Ft)

Forrás: Éves zárszámadási törvények, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A Miniszterelnökség fejezetben az OVA és az RKI által biztosított tartalékok együttes összege 2014-2016 között folyamatosan növekedett.

A 2016. évi módosított költségvetési törvény az Országvédelmi Alap előirányzatát 10,0 Mrd Ft-tal 80,0 Mrd Ft-ra emelte. E tartalék felhasználását a költségvetési törvény szabályozta, amely szerint a tartalék két ütemben, az EDP jelentés 2016. március 31-ig, illetve szeptember 30-ig történő benyújtását követően volt felhasználható, mert a jelentésben szereplő EDP-hiány nem haladta meg a GDP 2%-át. E tartalék felhasználásáról a kormány határozataival döntött, teljesen felhasználva azt. 2016. szeptember 30-ig az előirányzathoz 36,0 Mrd Ft került felhasználásra, év végéig pedig a teljes 80,0 Mrd Ft felhasználásra került. Az OVA, mint költségvetési tartalék jelentősen hozzájárult a költségvetési kockázatok kezeléséhez, ezáltal a gazdálkodás rugalmasságának biztosításához.

A 2016. évben az OVA keretösszeg tíz költségvetési fejezet között került felhasználásra. Az előirányzat 86,0%-át négy fejezet – az NGM, az EMMI, NFM és a Belügyminisztérium – használta fel. Az OVA előirányzatának felhasználása során a legnagyobb átcsoportosítást az NGM fejezeten belül a nyugdíjasok részére biztosított Erzsébet utalványra történt 25,2 Mrd Ft jelentette, ami a teljes OVA előirányzat 31,5%-a volt.

Az RKI 2016. évi eredeti költségvetési előirányzata 100,0 Mrd Ft-ot tett ki. A 2016. évi módosított költségvetési törvény ezen előirányzatot 20,0 Mrd Ft-tal 120,0 Mrd Ft-ra emelte. A Kormány 1726/2016. (XII. 10.) és 1822/2016. (XII. 22.) számú határozatával összesen további 3,2 Mrd Ft-tal megemelte az RKI előirányzatát. A tartalékból összesen 90,0 M Ft nem került átcsoportosításra a 2016. év végéig. Az RKI előirányzatának felhasználásánál az előirányzatok több mint felét (54,2%-át) három minisztérium használta fel: a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (25,3%), az Emberi Erőforrások Minisztériuma (15,2%) és a Belügyminisztérium (13,7%)

A 2016. évi költségvetési törvényben a céltartalékok az ágazati életpályákkal kapcsolatos kifizetésekre nyújtottak fedezetet, melynek előirányzata 135,4 Mrd Ft volt. Az előirányzat teljes mértékben felhasználásra került a 2016. évben.

Összességében a tartalékok között szereplő OVA keretében rendelkezésre álló összeg felhasználása is hozzájárult a költségvetés végrehajtása során tapasztalt kockázatok kezeléséhez. Az RKI szintén betöltötte funkcióját és a meghatározott célok érdekében csaknem teljesen felhasználásra került.

2.4.6. Maradványok keletkezése és felhasználása

A központi költségvetési szerveknél és a fejezeti kezelésű előirányzatoknál a 2016. évben keletkezett és az előző évben igénybe nem vett költségvetési maradvány összesen 2213,2 Mrd Ft volt. Ennek értéke 1074,3 Mrd Ft-tal (94,3%-kal) volt magasabb, mint a 2015. évi 1138,9 Mrd Ft. A teljes előirányzat-maradvány megoszlását a fejezeti kezelésű előirányzatok és az intézmények között a **9. számú táblázat** mutatja be.

9. táblázat

A költségvetési maradványok alakulása a 2016. évben

Megnevezés	Fejezeti kezelésű előirányzatok maradványa (Mrd Ft)	Intézményi maradványok (Mrd Ft)	Összesen (Mrd Ft)
Összes maradvány	780,4	1432,8	2213,2

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

Jelentősebb összegű maradvány, a korábbi éveknek megfelelően, a kiterjedt intézményhálózat, illetve szakmai programok finanszírozását ellátó fejezeteknél képződött (BM 241,8 Mrd Ft, NFM 200,8 Mrd Ft, Uniós Fejlesztések 370,7 Mrd Ft, EMMI 594,6 Mrd Ft). Összességében a képződött maradványok 95,8%-a volt kötelezettségvállalással terhelt. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma esetében a jelentős maradványképződés valószínűsíthetően az uniós támogatások fel nem használt részének volt a következménye.

A maradvány keletkezésének jellemző okai voltak, hogy egyes bevételek (pl. EU-s források) év végén folytak be és felhasználásuk már nem történt meg, az év végi támogatási többletek elköltése áthúzódott a következő évre. A maradványok képződésének további indokai közé tartozik a kiírt pályázatok végrehajtásának elmaradása, a szerződéskötések elhúzódása, valamint, hogy az uniós támogatások esetén az utófinanszírozás rendszere miatt a pénzforgalmi teljesítés csak a következő évben realizálódik.

Az egyes fejezeteknél a 2012-2016 években keletkezett maradványok értékét a **10. számú táblázat** mutatja be.

Az előirányzat-maradványok tárgyévi keletkezése és az előző évben keletkezett maradványok felhasználása egyenlegének alakulása 2012-2016 között (M Ft)

Fejezet megnevezése	2013	2014	2015	2016
XI. Miniszterelnökség	17 414,8	-22 575,3	-3284,1	203 406,3
XII. Vidékfejlesztési Minisztérium/Földművelésügyi Minisztérium	26 276,8	30 252,6	-16 628,2	8863,1
XIII. Honvédelmi Minisztérium	-4462,9	298,7	5784,1	6282,2
XIV. Belügyminisztérium	-3120,9	6750,7	31 146,5	149 300,9
XV. Nemzetgazdasági Minisztérium	4392,9	4,5	15 725,5	72 503,8
XVII. Nemzeti Fejlesztési Minisztérium	-4117,4	-10 065,1	133 909,8	-66 081,8
XIX. Uniós fejlesztések	-41 278,1	247 381,8	-361 547,3	270 500,1
XX. Emberi Erőforrások Minisztériuma	52 360,5	88 113,1	-14 292,5	395 635,6
XI.-XX. fejezetek összesen	47 465,7	340 161,0	-209 186,2	837 003,9
Arány a költségvetés összes előirányzat maradványának változásában (%)	78,0	92,0	97,0	78,1

Forrás: Zárszámadási törvények, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A kormány 1049/2016. (II. 15.) számú határozatának megfelelően – 29,9 Mrd Ft költségvetési maradvány került átcsoportosításra „Az állami vagyonnal kapcsolatos bevételek és kiadások” fejezetbe, különféle célokra, melynek 61,9%-a (18,5 Mrd Ft) az állami tulajdonú részesedések növelését eredményező kiadás volt. Ugyanakkor e tétel nem számított bele az uniós módszertan szerinti hiány értékébe.

A képződött és felhasznált maradványok egyenlegének alakulása önmagában nem minősíthető kedvezőnek vagy kedvezőtlennek. A maradványok egy része a költségvetési gazdálkodás természetes jellemzője. Ugyanakkor a maradványok okainak mélyebb elemzése hozzájárulhat a költségvetés tervezési kockázatainak mérséklődéséhez.

2.5. A költségvetési kiadások szerkezetének változása

A központi alrendszer funkcionális kiadásait mutatja be a **11. számú táblázat**.

A központi alrendszer konszolidált funkcionális kiadásai 2013-2016 (Mrd Ft)

	2013	2014	2015	2016
Jóléti funkciók	7680,9	7902,3	8498,1	8701,8
Állami működési funkciók	2211,9	2456,4	2382,7	2614,2
Gazdasági funkciók	2159,8	2365,1	2655,2	2351,1
Államadósság kezelés	1349,8	1447,0	1256,4	1174,9
Funkcióba nem sorolható tételek	0,0	0,1	0,1	0,0
Összesen	13 402,4	14 170,9	14 792,5	14 842,0

Forrás: Éves zárszámadási törvények, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A 2016. évre vonatkozóan az államháztartás körében, az államháztartási szerepvállaláson belül az **állami működési funkciók** kiadásainak aránya 17,6%-ot tett ki. A funkciócsoporton belül az általános közösségi szolgáltatások aránya az előző évinél kissé magasabban, 10,4%-ban teljesült.

A 2016. évben védelemre az államháztartás összes kiadásán belül 2,0%-ot fordított a központi költségvetés. A 0,3 százalékpontos növekedést részben a 2015. évben bevezetett életpályamodellhez kapcsolódó béremelések okozták. További növekedéssel jártak a bevándorlással kapcsolatban felmerülő többletkiadások, illetve a büntetés-végrehajtásban megvalósított fejlesztések (főrhely-bővítési program).

A **jóléti funkciókra** (oktatás, egészségügy, társadalombiztosítás) a 2016. évben az államháztartás kiadásainak 58,6%-át fordították, amely 1,2 százalékponttal haladja meg az előző évi értéket.

A funkciócsoporton belül az oktatási tevékenységekre és szolgáltatásokra fordított összegek a kiadások 10,6%-át tették ki, ami a központi alrendszer kiadásaiban 0,3 százalékponttal kevesebb volt az előző évinél, az államháztartás összes kiadása tekintetében azonban 0,2 százalékponttal meghaladta azt. A növekedésben szerepet játszott a 2013. évben elindult pedagógus-béremelés program folytatása és a felsőoktatásban elindult fejlesztések (például Nemzeti Közszerződési Egyetem fejlesztése, felsőoktatási ágazat előnytelen PPP konstrukcióinak kiváltása).

Az egészségügy területén az ellátások biztosítására, valamint az intézmények működésére az államháztartási kiadások 9,8%-át fordította a költségvetés. E funkciócsoporton belül a legnagyobb részarányt a kórházi tevékenységekre és szolgáltatásokra fordított kiadások jelentették, melyek a kiadások 5,6%-át tették ki. Az itt megfigyelhető 0,7 százalékpontos csökkenést az magyarázza, hogy a kórházfejlesztést szolgáló uniós programok az előző évben lezárultak.

A társadalombiztosítási és jóléti funkciókra fordított összegek a kiadások 32,2%-át érték el, ami a 2015. évi részarányánál 0,2 százalékponttal kevesebb volt.

A lakásügyekre, települési és közösségi tevékenységekre és szolgáltatásokra kifizetett összegek a 2016. évben az összkidadások 1,0%-át tették ki, szemben az előző évi 0,7%-kal. Az államháztartás szintjén a jogcímcsoport költségei ugyanakkor csökkentek, ami döntően az önkormányzatoknál jelentkezett, alapvetően az uniós források bevonásával finanszírozott beruházások (pl.

vízközművek építése, vízminőség javítását szolgáló fejlesztések) 2015. évi lezárása miatt. A települési, közösségi beruházások csökkenése átmeneti jellegű volt.

A szórakoztató, kulturális, vallási tevékenységek és szolgáltatások funkcionális kiadásai az összkiadásokon belül 5,1%-ot képviseltek. A részarány 2,8 százalékpontos emelkedése a 2016. év végi kormányzati intézkedésekkel összefüggően, sport, illetve egyházi programok és fejlesztések finanszírozásában valósult meg.

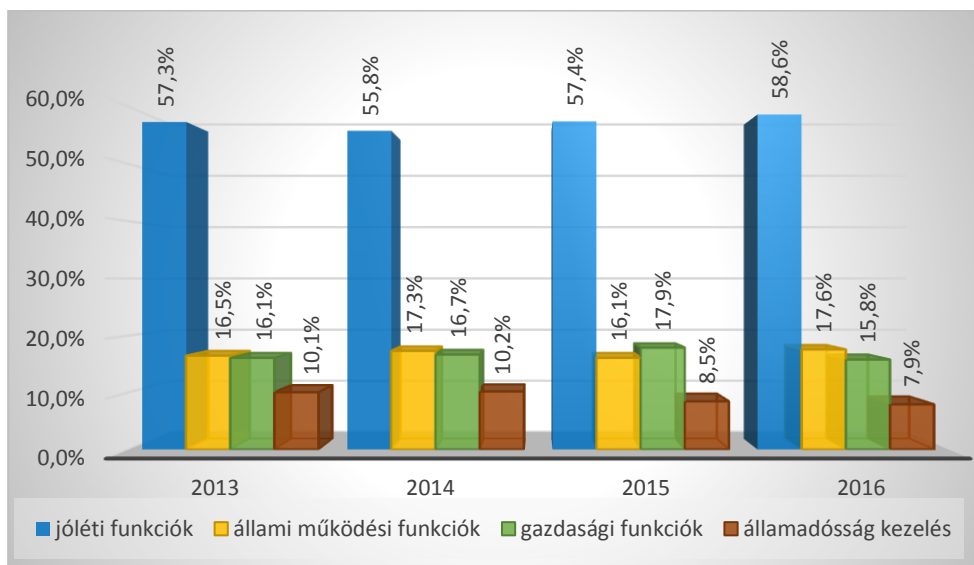
A **gazdasági funkciók** összességében a kiadások 15,8%-át tették ki. A 2015. évi adat 1,9 százalékpontos csökkenését döntően az magyarázza, hogy a 2007-2014-es időszak uniós programjai befejeződtek, az új ciklus programjai pedig még csak kezdeti szakaszban voltak. A 2016. évben a közlekedési és távközlési tevékenységek, szolgáltatások funkciócsoportra fordított összegek aránya volt a legjelentősebb (7,8%).

Az **államadósság kezelésével kapcsolatos kiadások** a tárgyévben 7,9%-át tették ki a központi költségvetési kiadásoknak, az államháztartás szintjén az arány 6,9% volt. A 2015. évinél ez a költség 0,6, illetve 0,3 százalékponttal alakult kedvezőbben.

A központi alrendszer kiadásai funkcionális osztályozás szerinti arányának 2013-2016. évek közötti változását mutatja be a **9. számú ábra** mutatja be.

9. ábra

A költségvetési kiadások kormányzati főfunkciók szerinti megoszlása 2013-2016 között

Forrás: Éves zárszámadási törvények, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

A kiadások funkcionális szemléletű megoszlása elsősorban a költségvetési politika azon eredményét mutatja be, amely szerint a GDP arányában a kiadások egyre kisebb része finanszírozza az államadósság kezelést. Mindez rámutat arra, hogy az e funkción történő kiadáscsökkenés

lehetővé teszi más funkciók többletfinanszírozását, a kormányzati döntéseknek megfelelő szerkezetben.

2.6. Az önkormányzati alrendszer költségvetésének jellemző vonásai

Az önkormányzati alrendszer a 2016. évben mintegy 13,4%-kal kevesebb bevétellel gazdálkodott az előző évhez képest. A bevételek értéke – a finanszírozási műveletek nélkül – összesen 2467,1 Mrd Ft-ot tett ki, ami a GDP 7,0 %-át jelentette.

Az önkormányzati alrendszer kiadásai a 2016. évi eredeti előirányzathoz és a 2015. évi teljesítéshez viszonyítva is jelentős mértékben csökkentek. Az önkormányzatok kiadásainak értéke a 2016. évben 2148,7 Mrd Ft volt.

Az önkormányzatok központi finanszírozása a korábbi évekhez hasonlóan a 2016. évben is feladatalapú támogatási rendszerben történt. Kisebbségi változás a feladatok vonatkozásában a gyermekétkeztetés területén történt, az önkormányzatok feladatai kibővültek a szünidei étkeztetés kötelező ellátásával.

2.6.1. Az önkormányzati alrendszer bevételei

Az önkormányzati alrendszer bevételeit – finanszírozási műveletek nélkül – és azok arányának változását a 2015. évi teljesítéshez képest a **12. számú táblázat** szemlélteti.

12. táblázat

Az önkormányzati alrendszer bevételei pénzforgalmi szemléletben 2015-2016 (Mrd Ft, %)

Megnevezés	2015 (Mrd Ft)	2015 (%)	2016 (Mrd Ft)	2016 (%)
Saját folyó bevételek	1119,8	39,3	1116,7	45,3
ebből helyi adók	739,8	26,0	774,4	31,4
Átengedett bevételek	29,3	1,0	29,1	1,2
Felhalmozási és tőkejellegű bevételek	686,5	24,1	323,9	13,1
Állami hozzájárulások és támogatások	665,4	23,4	671,4	27,2
Támogatásértékű működési bevételek	346,6	12,2	326,0	13,2
Összes bevétel	2 847,6	100,0	2 467,1	100,0

Forrás: Éves zárszámadási törvény, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

Az önkormányzatok saját folyó bevételeinek összege 1116,7 Mrd volt a 2016. évben, amely közel azonos a 2015. évi teljesítéssel. Az összes bevételen belül – az összes bevétel összegének csökkenése miatt – a saját folyó bevételek a 2016. évben 45,3%-os arányt képviseltek szemben a 2015. évi 39,3%-os aránnyal.

A helyi adó bevétel előirányzata a 2016. évre 717,8 Mrd Ft volt, a teljesült adóbevétel az előirányzatot 56,7 Mrd Ft-tal haladta meg. A helyi adókon belül az adózási fegyelem javulása mind az iparüzési adóbevétel, mind az egyéb helyi adók magasabb összegű teljesülését eredményezte.

Az intézményi működési bevételek 268,1 Mrd Ft-ra teljesültek, amely 6,1%-kal volt alacsonyabb a 2015. évi teljesítésnél.

Az átengedett bevételek teljesítése 0,7 százalékponttal elmaradt az előző évi teljesítéstől és 4,2 százalékponttal az előirányzattól. A csökkenést kismértékben a gépjármű adóbevétel mérséklődése, jelentősebb részében pedig a termőföld bérbeadásból származó jövedelemadó bevétel – előirányzathoz képest 52,7%-os mérséklődése okozta.

A bevételek között a legnagyobb visszaesés a felhalmozási és tőkejellegű bevételek teljesítése során mutatkozott, ami 52,8%-kal maradt el a 2015. évitől, 686,5 Mrd Ft-ról 323,9 Mrd Ft-ra csökkent a 2016. évre. Az „Egyéb felhalmozási célú támogatások bevételei fejezeti kezelésű előirányzatok EU-s programokra” előirányzat esetében szintén nagymértékű csökkenés történt. A bevétel a 2015. évi 578,3 Mrd Ft-ról 190,9 Mrd Ft-ra esett vissza a 2016. évben. A csökkenés fő oka az európai uniós források kifutásával magyarázható.

Az önkormányzatok részére a 2016. év során 671,4 Mrd Ft állami támogatást folyósított a központi költségvetés. A folyósított támogatás 6,0 Mrd Ft-tal haladja meg a 2015. évit, ami 0,9%-os emelkedést jelent. Az állami támogatások legjelentősebb tételét az elkülönített állami pénzalapoktól (jellemzően a Nemzeti Foglalkoztatási Alaptól) kapott egyéb működési célú támogatások teszik ki. A 2016. évi teljesítés 175,1 Mrd Ft, ami 14,9 Mrd Ft-tal (1,4%-kal) haladja meg az előző évit.

A támogatásértékű működési bevételek a 2015. évi 346,6 Mrd Ft-ról 326,0 Mrd Ft-ra csökkentek. A visszaesés a „Korábban nyújtott kölcsönök visszatérülése, ideiglenesen átvett pénzeszközök” előirányzaton következett be a 2015. évihez képest. Ennek oka, hogy a 2015. évben ez a jogcím tartalmazta a Fővárosi Önkormányzatnak a közösségi közlekedés működéséhez nyújtott kölcsönök visszatérítésének állam általi átvállalását.

2.6.2. Az önkormányzati alrendszer kiadásai

Az önkormányzati alrendszer funkcionális kiadásai a 2016. évben 2148,7 Mrd Ft-ot tettek ki, amely 22,7 százalékos csökkenést jelent az előző évhez képest. Az önkormányzati alrendszer funkcionális kiadásainak alakulását a **13. számú táblázat** szemlélteti.

**Az önkormányzati alrendszer konszolidált funkcionális kiadásainak alakulása 2015-2016
(pénzforgalmi szemléletben)**

Megnevezés	2015 (Mrd Ft)	2015 (%)	2016 (Mrd Ft)	2016 (%)
I. Állami működési funkciók	569,9	20,5	482,1	22,4
II. Jóléti funkciók összesen	1364,3	49,1	1152,4	53,6
Oktatási tevékenység és szolgáltatás	260,9	9,4	273,6	12,7
Egészségügy	69,5	2,5	71,5	3,3
Társadalombiztosítási szociális és jóléti szolgáltatás	378,0	13,6	368,3	17,1
Lakásügyek, települési és kommunális szolgáltatás	448,7	16,1	235,5	11,0
Szórakoztató, kulturális és vallási tevékenység és szolgáltatás	207,2	7,5	203,6	9,5
III. Gazdasági és egyéb funkciók	803,3	28,9	500,4	23,3
IV. Államadósság kezelés	0,0	0,0	0,0	0,0
V. Funkcióba nem sorolható tételek	43,4	1,5	13,8	0,6
Kiadások összesen	2781,0	100,0	2148,7	100,0

Forrás: Éves zárszámadási törvények, 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

Az önkormányzatok állami működési funkcióik ellátására a 2016. évben 482,1 Mrd Ft-ot költöttek, amely az összes kiadásaik 22,4%-át tette ki. A 2015. évhez képest a csökkenés indoka, hogy a kötelező feladatok száma csökkent, mivel a pénzbeli szociális ellátásokkal kapcsolatos hatáskörök 2015. március 1. napjától a járási hivatalokhoz kerültek át.

Az önkormányzatok kiadásainak jelentős része, 53,6%-a a jóléti funkciók ellátásához kapcsolódik. Jóléti funkciókra az önkormányzatok a 2016. évben 1152,4 Mrd Ft-ot költöttek összehasonlítva a 2015. évi 1364,3 Mrd Ft-tal.

Az önkormányzatok fő feladata a köznevelés területén az óvodai nevelés, alapfokú oktatás, továbbá a működtetői feladatok ellátása. A 2016. évben az önkormányzatok 273,6 Mrd Ft-ot – az előző évhez képest 4,6 %-kal, 12,7 Mrd Ft-tal magasabb összeget – fordítottak köznevelési feladataikra. Az emelkedés oka a pedagógus életpálya keretében kialakított előmeneteli rendszerhez kapcsolódó megnövekedett bérköltségek finanszírozása.

Az önkormányzatok egészségügyi tevékenységéhez kapcsolódó kiadások összege a 2016. évben 71,5 Mrd Ft volt, amely a 2015. évhez képest 2,8%-os növekedést jelent. Az egészségügyben a feladatmegosztás terén érdemi változások a 2016. évben nem történtek. A kiadások emelkedését elsősorban az egészségügyi ágazatot érintő bérintézkedések 2016. évi hatása eredményezte.

A társadalombiztosítási és jóléti szolgáltatásokra fordított kiadások a 2015. évi 378,0 Mrd Ft-ról 368,3 Mrd Ft-ra csökkentek. Az összes kiadáson belüli arányuk azonban a 2015. évi 13,6%-ról 17,1%-ra emelkedett, amely az összes kiadás csökkenésével volt összefüggésben.

A gyermekétkeztetés finanszírozásában változás történt, amelynek következtében az önkormányzatok feladatai kibővültek a szünidei étkeztetés kötelező ellátásával. A központi költségvetés a gyermekétkeztetés támogatására a 2016. évben összesen 70,3 Mrd Ft támogatást nyújtott, 9,3 Mrd Ft-tal többet, mint az előző évben.

Az önkormányzatok gazdasági és egyéb funkciói ellátására fordított kiadások az összes kiadás 23,3%-át, 500,4 Mrd Ft-ot tettek ki a 2016. évben, amely összeg 302,9 Mrd Ft-tal volt kevesebb a 2015. évinél. Ezen jogcímcsoporton belül jelentős csökkenés a közlekedési és távközlési tevékenységek, szolgáltatások funkciócsoportra fordított kiadásokban következett be (15,7%-kal), de jelentősen csökkent a környezetvédelemre fordított kiadások aránya is (84,3%-kal). A kiadások csökkenése főként azzal magyarázható, hogy a 2007-2014-es időszak uniós környezetvédelmi programjai befejeződtek, az új ciklus programjai pedig még nem indultak el.

Az önkormányzati alrendszer közgazdasági osztályozás szerinti funkcionális mérlegének 2016. évi adatai alapján megállapítható, hogy a kiadások csökkenésének fő indoka a felhalmozási kiadások, ezen belül is a beruházások jelentős csökkenése. A 2015. évhez képest e célra összesen 605,8 Mrd Ft-tal kisebb összeg került felhasználásra. E visszaesés hatásai kimutathatóak a funkcionális szerkezetű adatokban az egyes főfunkciókra fordított kiadások nagyságrendjének változásában.

Összességében a tárgyévi bevételek és kiadások pozitív egyenleget mutatnak. Az önkormányzatok költségvetési egyenlege a 2016. évben +284,8 Mrd Ft volt, szemben a 2015. évi +13,6 Mrd Ft-tal. A pozitív egyenleg növekedését elsősorban az európai uniós források keretében átutalt központi költségvetési előlegek kiutalása okozta.

3. AZ ÁLLAMADÓSSÁG BEMUTATÁSA

3.1. Az államadósság alakulásának bemutatása

3.1.1. Államadósság alakulása a hazai módszertan szerint

Az Alaptörvényben meghatározott adósságszabály értelmében mindaddig, amíg az államadósság meghaladja a bruttó hazai össztermék felét, az Országgyűlés csak olyan központi költségvetésről szóló törvényt fogadhat el, amely a GDP-hez viszonyított államadósság arányának csökkenését tartalmazza, illetve nem vehető fel olyan kölcsön, amelynek következtében az adósságráta az előző évhez képest emelkedik. Az államadósság-mutató számításának módszerét és tartalmát a Gst. definiálja.

Az államadósság-mutató elemeit és ezek alakulását a hazai adósságmérési módszertan szerint a 2013-2016 közötti időszakban az alábbi **14. számú táblázat** mutatja be.

14. táblázat

Az államadósság-mutató alakulása 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
GDP (Mrd Ft)	29 846,3	32 400,1	33 999,0	35 005,4
A kormányzati szektor konszolidált adóssága (Gst. szerint, Mrd Ft)	22 861,0	24 624,9	24 949,6	25 620,7
Államadósság-mutató	76,6%	76,0%	73,4%	73,2%

Forrás: Zárszámadási törvények, a 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat

Az államadósság nominálisan kifejezett értéke az elmúlt években folyamatosan növekedett. Az államadósság-mutató azonban a GDP növekedésének köszönhetően, a 2013. évtől kezdődően csökkenő tendenciát mutat.

A GDP arányos államadósság-mutató 2016. végére 73,2%-on teljesült, ami az előző évhez képest 0,2 százalékpontos javulást mutat. Az államadósság-mutató 2016. évi alakulása ezek alapján megfelelt az Alaptörvény 36. cikk (5) bekezdésében és a Gst. 4. § (2a) bekezdésében meghatározott legalább 0,1 százalékpontos csökkenésre vonatkozó követelménynek.

A kormányzati szektoron belül a központi költségvetés 2016. év végi bruttó adóssága 25 430,0 Mrd Ft volt, az év végén érvényes 311,02 forint/euró árfolyamon. A 2016. év során a központi költségvetés adóssága nominálisan 730,3 Mrd Ft-tal (3%-kal) növekedett a 2015. év végi 24 699,7 Mrd Ft-os adósságállományhoz képest. A központi költségvetés adóssága a 2016. évi

költségvetésben prognosztizált 25 252,8 Mrd Ft-ot 177,2 Mrd Ft-tal haladta meg. Az államháztartás 2016. december 31-én fennálló adóssága 25 899,2 Mrd Ft-ot tett ki.

3.1.2. Államadósság alakulása az uniós módszertan szerint

Az uniós módszertan (ESA2010 nemzeti számla rendszer) a számbavétel időpontját, értékét, az elszámolandó tranzakciók körét illetően is eltér a hazai államadósság mérésére alkalmazott módszertantól. Az uniós statisztikai szabályok által meghatározott államadósság tartalmazza az EU-s források utólagos megtérüléséből, illetve az árfolyamváltozásból eredő hatásokat is.

Az uniós módszertan számított államadósság-ráta alakulását a **15. számú táblázat** mutatja be.

15. táblázat

Az államadósság-ráta alakulása 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
GDP (Mrd Ft)	29 846,3	32 400,1	33 999,0	35 005,4
A kormányzati szektor adóssága (ESA módszertan szerint, Mrd Ft)	23 076,2	24 514,2	25 403,2	25 921,8
Államadósság-ráta	76,6%	75,7%	74,7%	74,1%

Forrás: KSH¹³, zárszámadási törvények, a 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat

A kormányzati szektor ESA/EDP-módszertan szerinti GDP-arányos bruttó adóssága 2016. december 31-én 74,1% volt. A kormányzati szektor konszolidált adóssága 25 921,8 Mrd Ft-ot tett ki.

Az államadósság ráta értéke a 2015. év végén 74,7% volt. Lévén az államadósság-ráta meghaladja a GDP 60%-át, a csökkenési ütemnek legalább 0,1 százalékpontos mértékűnek kell lennie az előretekintő, a visszatekintő vagy a ciklikus módon számolva. Az államadósság ráta 2016. évi alakulása megfelelt az Európai Unió adósságszabályának.

A kormányzati szektor konszolidált adósságán belül meghatározó jelentőségű volt a központi költségvetés konszolidált adóssága. Ennek értéke a 2016. év végén 25 434,5 Mrd Ft-ot jelentett. Az előző évhez képest a központi költségvetés konszolidált adóssága 726,8 Mrd Ft-tal növekedett. Ha hosszabb időtávban elemezzük a mutató változását megállapítható, hogy a hazai módszertan szerint értelmezett adóssághoz hasonlóan, az uniós módszertan szerinti számbavétel esetén is folyamatosan növekvő tendenciát mutat a központi költségvetés nominális adósságának állománya. A növekedés üteme azonban egyre inkább lassul. A 2015. évihez képest 9,0

¹³ Központi Statisztikai Hivatal, Jelentés a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról, 2017. évi I. EDP-jelentés

százalékponttal, a 2014. évihez képest 60,8 százalékponttal csökkent a növekedés üteme a 2016. évben.

A központi költségvetés adósságának nagysága jelentősen hozzájárul a teljes államadóssághoz, ezáltal az államadósság által okozott társadalmi terhekhez. Ezért is szükséges e költségvetési terület adósságának folyamatos nyomon követése, a mögöttes tendenciák elemzése.

Az államadósság-ráta alakulása szempontjából kedvező folyamatot jelent, hogy a központi kormányzati szektorba sorolt egyéb szervezetek adóssága a 2016. évben nem növekedett az előző évhez képest, változatlanul 286,5 Mrd Ft-ot jelentett. Konszolidált alapon számított értéke 177,3 Mrd Ft-ot tett ki. E magas összeg indoka, hogy e szervezetek is jelentős összegű előleget kaptak az uniós programok megelőlegezéseként, azonban a felhasználás nem történt meg a 2016. évben.

Az önkormányzati alrendszer adósság adata két ellentétes hatású tényező következtében kedvező irányba változott. A 2014. évi 45,7 Mrd Ft-ról az önkormányzati alrendszer konszolidált adóssága 80,3 Mrd Ft-ra emelkedett. Ezt kompenzálta azonban, hogy az önkormányzati alrendszer 236,3 Mrd Ft-os állampapír és betétállománnyal rendelkeztek – ezáltal 156,0 Mrd Ft-os értékben megtakarítói pozícióba kerültek.

A TB alapok adóssága 102,0 Mrd Ft, a konszolidált adóssága a 2016. év végén 73,6 Mrd Ft értékű volt. További egyéb, kisebb nagyságrendű elszámolások befolyásolták az államadósság-ráta alakulását.

A 2013-2016. évek adatainak alakulása alapján megállapítható, hogy a kormányzati szektor GDP-arányos adóssága csökkenő pályán mozog és folyamatosan közelít a maastrichti kritérium szerinti 60%-os értékhez. A kormányzati szektor GDP arányos adósságának csökkenése szempontjából pozitív változást jelentett az adósságszolgálattal kapcsolatos kiadások mérséklődése, a forint árfolyam alakulása és az államháztartás pozitívvá vált elsődleges egyenlege.

Az egyes években a kormányzati szektor GDP-arányos adósságának alakulását a **2. számú melléklet** mutatja be.

Az adósság nominális értékének növekedése nem jelenti az eladósodottság növekedését. Abban az esetben, amikor a jövedelem gyorsabban nő, mint az adósság mértéke, az adósságráta csökken, ami a gazdasági növekedést támogatja.

3.2. A központi költségvetés adósságának szerkezete

Az államadósság-kezelési stratégia fő célkitűzése volt az elmúlt években az államadósság finanszírozása során a forinteszközök részarányának növelése a devizaadósság arányának csökkentése érdekében. A devizaadósság aránya a stratégiai célkitűzéssel összhangban a 2016.

év végére a 2011. év végi 52,0%-ról 24,6%-ra csökkent, ami hozzájárult az ország devizakitettségének és külső sérülékenységének mérséklődéséhez.

Az államadósság összetételének alakulását mutatja be a **16. számú táblázat**.

16. táblázat

Az államadósság deviza-forint összetételének alakulása 2013-2016*

	2013	2014	2015	2016
Devizában fennálló adósság (Mrd Ft)	8 904,9	8 957,9	7 735,8	6 256,5
<i>Az összes adósság százalékában</i>	<i>40,5%</i>	<i>37,5%</i>	<i>31,3%</i>	<i>24,6%</i>
Forintban fennálló adósság (Mrd Ft)	12 976,4	14 612,0	16 207,9	18 430,9
<i>Az összes adósság százalékában</i>	<i>59,0%</i>	<i>61,2%</i>	<i>65,6%</i>	<i>72,5%</i>

*Egyéb kötelezettségek nélkül

Forrás: ÁKK adatok¹⁴ és 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat indoklása alapján ÁSZ szerkesztés

A központi költségvetés bruttó adósságának 2016. évi állományán belül 6256,5 Mrd Ft, 24,6% a devizában, 18 430,9 Mrd Ft, 72,5% a forintban fennálló adósság. A fennmaradó 2,9% az egyéb kötelezettség.

Magyarország elmúlt évekbeli pénzügyi kitettségének (sérülékenységének) egyik oka volt, hogy az államadósság nagyobb hányadát devizaeszközök finanszírozták. A makrogazdasági stabilitást hosszú távon a növekvő hazai megtakarítások és ezen belül az államadósság forinteszközökkel történő finanszírozása biztosíthatja. Az árfolyamkockázat a bruttó devizaadósság csökkenésével számottevően mérséklődött.

A központi költségvetés forint és a devizaadósság összetételét mutatja be a következő, **17. számú táblázat**.

¹⁴ Államadósság Kezelő Központ Zrt., Éves finanszírozási terv 2016. és Államadósság Kezelő Központ Zrt., Éves jelentés az államadósság kezeléséről 2016.

17. táblázat

A központi költségvetés hazai módszertan szerinti bruttó adóssága 2014-2016

Adósság megnevezése	2014	2015	2016
	Mrd Ft		
Devizában fennálló adósság	8957,9	7735,8	6256,5
Hiányt finanszírozó és adósságmegújító adósság	6793,6	6039,0	6256,5
Hitel	-	-	-
Kötvény	6793,6	6039,0	5154,9
Egyéb kötelezettségek	2164,3	1696,8	1101,6
Hitel	2164,3	1696,8	1101,6
Kötvény	-	-	-
Forintban fennálló adósság	14 612,0	16 207,9	18 430,9
Hiányt finanszírozó és adósságmegújító adósság	14 355,3	16 156,4	18 430,9
Hitel	507,5	694,1	865,0
Kötvény	10 786,1	12 260,2	13 253,2
Kincstárjegy és egyéb rövidlejáratú kötelezettség	3061,7	3202,1	4312,5
- be nem váltott állomány			120,7
Egyéb kötelezettségek	256,8	51,5	na.
Hitel	115,8	-	na.
Kötvény	141,0	51,5	na.
Egyéb kötelezettségek*	-	-	742,7
Összesen	23 569,9	23 943,7	24 687,4
Mark-to-Market betétek állománya	311,2	756,0	742,6
A központi költségvetés bruttó adóssága mindösszesen	23 881,1	24 699,7	25 430,0

* A forintban fennálló adósságon belül a hitel- és kötvény állományhoz kapcsolódó egyéb kötelezettségek a 2016. évre vonatkozóan nincsenek külön kimutatva.

Forrás: ÁKK adatok¹⁵, a 2014-2016. évek költségvetési törvények, a 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat indoklása alapján ÁSZ szerkesztés

A központi költségvetés devizában fennálló adósságának összege és államadósságon belüli részaránya is jelentős csökkenést mutatott. A hiányt finanszírozó és adósságmegújító adósságon belül devizahitel nem szerepelt, az adósság teljes egészében kötvénykibocsátásból került finanszírozásra. A forintban fennálló adósság mind nominálisan, mind arányaiban növekedett. A forintadósság összetételében a kötvénykibocsátás mértékének növekedése volt meghatározó.

¹⁵ Államadósság Kezelő Központ Zrt., Éves finanszírozási terv 2016.

Az államkötvények és a rövid lejáratú állampapírok értékesítése folyamatosan növekedett a hazai megtakarításokra támaszkodva.

A 2016. évben lejárató 3791,2 Mrd Ft értékű adósság visszafizetésének finanszírozása érdekében 2299,2 Mrd Ft értékű forintállamkötvény, 180,6 Mrd Ft belföldi és 42,3 Mrd Ft külföldi devizakötvény-, valamint 1269,1 Mrd Ft értékben kincstárjegy kibocsátására került sor.¹⁶

A következő, **18. számú** táblázat az egyes adósságinstrumentumok nettó kibocsátásának eredeti előirányzatban szereplő és ténylegesen megvalósult értékeit tartalmazza. A 2016. évi tényadat tervezetthez képest kedvező változásának indoka, hogy a nettó finanszírozási igény alacsonyabban alakult a tervezetnél. Ebben közrejátszott, hogy az egyéb finanszírozási eszközök (pl: Kincstári Egységes Számla egyenlegének kedvező alakulása, MNB osztalékfizetése stb.) és a nettó deviza kibocsátás a tervezettnél kedvezőbbben alakult.

18. táblázat

A nettó kibocsátás alakulása 2016-ban (Mrd Ft)

	Tervezett előirányzat (2015. december)	2016. évi tény
Forint instrumentumok nettó kibocsátása	1979,5	2223,0
Devizaadósság nettó kibocsátása	-971,2	-1479,3
Összes kibocsátás	1008,3	743,7

Forrás: ÁKK adatok¹⁷ alapján ÁSZ szerkesztés

A forintfinanszírozás fokozása és a belföldi lakossági állampapírok súlyának növelése érdekében a lakossági állampapírok nettó kibocsátása a 2016. évben rekordszintet ért el.

A devizaadósságon belül a különböző devizák arányának az euróval szembeni csökkentése is az államadósság-kezelési stratégia fontos eleme volt. Az elmúlt években az egyéb devizák (főként dollár és a svájci frank) jelentősen felértékelődtek az euróhoz képest, az emiatt keletkező többletadósságot swap ügyletek megkötésével sikerült kezelni.

A központi alrendszer államadóssággal kapcsolatos kiadások a 2016. évben 1174,9 Mrd Ft-ot tettek ki. A teljesült érték 7,9%-kal haladja meg az 1089,0 Mrd Ft összegű módosított előirányzatot.

A központi alrendszer mérlegében megjelenő államadóssággal kapcsolatos kamatkiadás összesen 1118,2 Mrd Ft-ot jelentett, amely 70,1 milliárd Ft-tal (6,7%-kal) magasabb a módosított előirányzathoz képest. Az államadóssággal kapcsolatos kamatbevételek szintén túlteljesültek, 74,7 Mrd Ft-tal haladták meg az előirányzatot. Ezáltal együttesen a kamategyenleg 5,4 Mrd Ft-tal alakult kedvezőtlenebbül a tervezetthez képest.

¹⁶ Államadósság Kezelő Központ Zrt., Havi jelentés a központi költségvetés finanszírozása és adósságának alakulása, 2016. december

¹⁷ Államadósság Kezelő Központ, Éves jelentés az államadósság kezeléséről, 2016.

A központi alrendszer államadóssága utáni bruttó kamatkidadások módosított előirányzathoz képest magasabb teljesülését elsősorban a tervezett meghaladó összegű visszavásárlások és cse-reaukciók, valamint a tervezetthez képest nagyobb volumenű lakossági kincstárjegy-értékesítés okozta.

A piaci értékesítésű államkötvények kamatkidadásai együttesen 741,3 Mrd Ft-ot tettek ki, amely 73,1 Mrd Ft-tal haladta meg a tervezett összeget. A kincstárjegyek kamatkidadása összesen 10,0 Mrd Ft-tal haladta meg a módosított előirányzatot. Ezen belül a diszkont kincstárjegyeknél 7,5 Mrd Ft-tal alulteljesültek, a lakossági kincstárjegyek esetében a jelentős nagyságrendű piaci keresletnek köszönhetően 17,5 Mrd Ft-tal túlteljesültek a tervezett kamatkidadások.

Együttesen a 2016. évben az 1118,2 Mrd Ft összegű bruttó kamatkidadás és a 148,6 Mrd Ft összegű bruttó kamatbevétel különbözeteként 969,6 Mrd Ft volt a nettó kamategyenleg. Összehasonlítva ezen érték a 2015. évben 973,2 Mrd Ft értékű volt. A nettó kamategyenleg értéke befolyásolja a pénzforgalmi egyenleg alakulását. Ezért is fontos tendencia a kamatkidadások folyamatos csökkenése az elmúlt években.

Kedvező tendenciát jelentett a 2016. évben, hogy a magasabb adósságállományt összességében alacsonyabb kiadással lehetett fedezni. E folyamatot támogatja Magyarország javuló nemzetközi megítélése, a pénzügyi piacon tapasztalható kedvező körülmények és az államháztartási folyamatok kiszámítható változása. Mindezt tovább erősíti, hogy a 2016. év második feléig fennálló adósságinóvítás a kedvező költségvetési- és adósságkezelési folyamatoknak is köszönhetően befektetésre ajánlott, stabil kategóriára változott.

Összességében megállapítható, hogy az államadósság alakulása kedvező volt az elmúlt években és ez a javuló tendencia megfigyelhető volt a 2016. évben is. Jelentősen javult az adósság finanszírozásának biztonsága és hozzá kapcsolódóan a kiadások is jelentősen csökkentek.

4. MAGYARORSZÁG GAZDASÁGI HELYZETE

4.1. A nemzetközi környezet alakulása

A világgazdasági folyamatokat a 2016. évben is lassuló növekedés, változó politikai környezet, kisebb volumenű beruházások és stagnáló kereskedelem jellemezte. A globális növekedés mértéke – a korábbi előrejelzésekhez képest mérsékeltebben – továbbra is az előző évekhez hasonlóan 2% körül alakult.

Az ún. fejlődő országok és fejlett országok gazdasági növekedése a 2016. évben egyaránt megtorpant. A világgazdaság növekedési ütemét meghatározó országok, ország csoportok gazdasági növekedését a **20. számú táblázat** mutatja be.

19. táblázat

A GDP növekedési ütem a világgazdaság vezető szereplői esetében az előző évhez képest (%) 2012-2016

Országok – Ország csoportok	2012	2013	2014	2015	2016
Euró övezet	-0,9	-0,2	1,2	1,5	1,7
OECD országok	1,3	1,3	1,9	2,1	1,7
USA	2,2	1,7	2,4	2,6	1,5
Kína	7,9	7,8	7,3	6,9	6,7

Forrás: IMF adatok¹⁸ alapján ÁSZ szerkesztés

Az euró övezet, az OECD országok, az USA és Kína gazdasági növekedésére egyaránt jellemző, hogy a világgazdasági válság előtti mértéket még a 2016. évre sem érték el. Ugyanakkor az euró övezet esetében egyértelműen tapasztalhatóak a kiegyensúlyozott, de mérsékelt gazdasági növekedés jelei.¹⁹ A világgazdaság növekedését a 0,3 százalékpontos 2016. évi visszaesés után a következő években is a stagnálás jellemezheti.²⁰ Az USA és Kína esetében szintén a lassuló növekedés jelei mutatkoznak a 2014. évtől kezdődően.

A világgazdaságban a beruházások mértéke a 2015. évig növekedést mutatott, a 2016. évben tapasztalt kismértékű (0,6%-os) visszaesést követően a világgazdasági adatok alapján lassú növekedés várható. A világkereskedelmi forgalom növekedési üteme 2012. és 2016. között nem haladta meg a válság előtti szintet, a 2010. évi fellendülést követően stagnált.²¹

A nemzetközi környezetben a 2016. évben tapasztalható folyamatok alapvetően kedveztek a magyar gazdasági növekedésnek, illetve a hazai gazdaságpolitikai célok megvalósításának. A

¹⁸ Nemzetközi Valutaalap (IMF), World Economic Outlook Database, 2017. július

¹⁹ Európai Bizottság, European Economic Forecast, 2016. május

²⁰ Nemzetközi Valutaalap (IMF), World Economic Outlook, Gaining Momentum, 2017- április

²¹ Világbank (World Bank Group): Global economic prospects elemzés, 2017. január

világgazdaság összességében nyugodt és jellemzően kiszámítható környezetet jelentett Magyarország számára²². Ennek hatása egyértelműen látható a külkereskedelmi, pénzügyi és reálgazdasági folyamatokban, mutatószámokban. Mindehhez jelentősen hozzájárultak a költségvetési szférában tapasztalható kedvező folyamatok is, amely egyértelműen megmutatkozott Magyarország külföldi megítélésének javulásában, a külföldi befektetések számának növekedésében. Továbbá kiemelendő a GDP-arányos államadósság-ráta csökkenő tendenciája is, amely fokozatosan közelít az Európai Unió által elvárt szinthez.

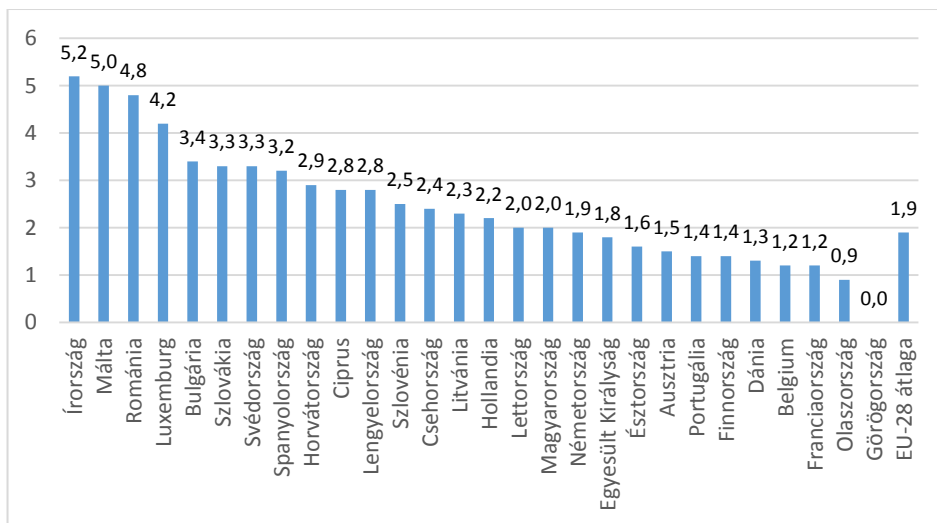
4.2. A GDP alakulása

4.2.1. A GDP volumenváltozása

Magyarország bruttó hazai terméke a 2016. évben 2%-kal növekedett. Ez a növekedési ütem nagyságrendileg megfelelt az Európai Unióban tapasztalható átlagos gazdasági teljesítménynek, amely 1,9% volt a 2015. évi bázishoz képest. Az Európai Unió tagországainak gazdasági növekedési ütemét mutatja be a **10. számú ábra**.

10. ábra

A GDP volumenváltozása az EU-28 tagállamában a 2015. évihez képest (százalékban kifejezve)

Forrás: Eurostat adatok²³ alapján ÁSZ szerkesztés

Az ábra alapján jól látszik, hogy regionális összehasonlításban Magyarországhoz képest a többi kelet-közép európai tagország gazdasága 0,5-1,3 százalékponttal magasabb mértékben bővült a

²² Magyarország Konvergencia Programja 2017-2021

²³ KSH, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok.

2016. évben²⁴. Az EU alapító országok gazdasági növekedése átlagosan 1,5% körül alakult. Lassú ütemben, de tovább folytatódott a 2016. évben a kelet-európai tagországok gazdasági felzárkózása az uniós átlaghoz.

A hazai gazdasági növekedés mértéke azonban alacsonyabb volt a 2015. évhez képest. A főbb makrogazdasági mutatók alakulását a **20. számú táblázat** mutatja be.

20. táblázat

A főbb makrogazdasági mutatók alakulása az előző évhez képest 2013-2016 (%)

Megnevezés	2013	2014	2015	2016
GDP növekedése	2,1	4,0	3,1	2,0
Háztartások fogyasztási kiadása	1,8	2,5	8,7	3,3
Közösségi fogyasztás	6,5	9,2	0,6	0,1
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	9,8	9,9	1,9	-15,5
Export	5,0	8,8	7,0	5,8
Import	4,2	6,9	7,9	5,7

Forrás: KSH adatok²⁵ alapján ÁSZ szerkesztés

Hosszabb időtávot tekintve a hazai gazdaság növekedési ütemét megállapítható, hogy ciklikus fejlődési utat járt be²⁶. A gazdasági válságot követően a 2014. évben 4%-kal bővült a gazdasági teljesítmény – köszönhetően a kedvező nemzetközi körülményeknek és az európai uniós források jelentős nagyságrendű felhasználásának. A többi gazdasági mutatószám esetében is hasonló trend mutatható ki. E folyamatok közül is kiemelkedő jelentőségű a háztartások tényleges fogyasztásának 2015. évig tartó folyamatos bővülése, a külkereskedelmi mérleg 2015. évig megfigyelhető javulása, a közösségi fogyasztás, illetve a bruttó állóeszköz-felhalmozás 2015. évig tartó növekedése.

Utóbbi két mutatószám esetén mutatkozott meg leginkább az európai uniós források – korábbi évekhez képest – alacsonyabb összegű felhasználása a 2015. évtől kezdődően.

4.2.2. A GDP termelési oldala

A 2016. évben a gazdasági növekedést termelési oldalon elsősorban a piaci szolgáltatások (kereskedelem, szálláshely szolgáltatás és vendéglátás) támogatták. A szolgáltatások 1,6%-kal, a mezőgazdaság 0,6%-kal, illetve az ipar és a közösségi szolgáltatások 0,2-0,2%-kal járultak hozzá a GDP növekedéséhez. Ugyanakkor az építőipar teljesítménye nem támogatta a gazdasági

²⁴ A GDP növekedési adatok összehasonlítása során szükséges figyelembe venni az eltérő bázis adatot és az egyes országokra jellemző gazdasági sajátosságokat.

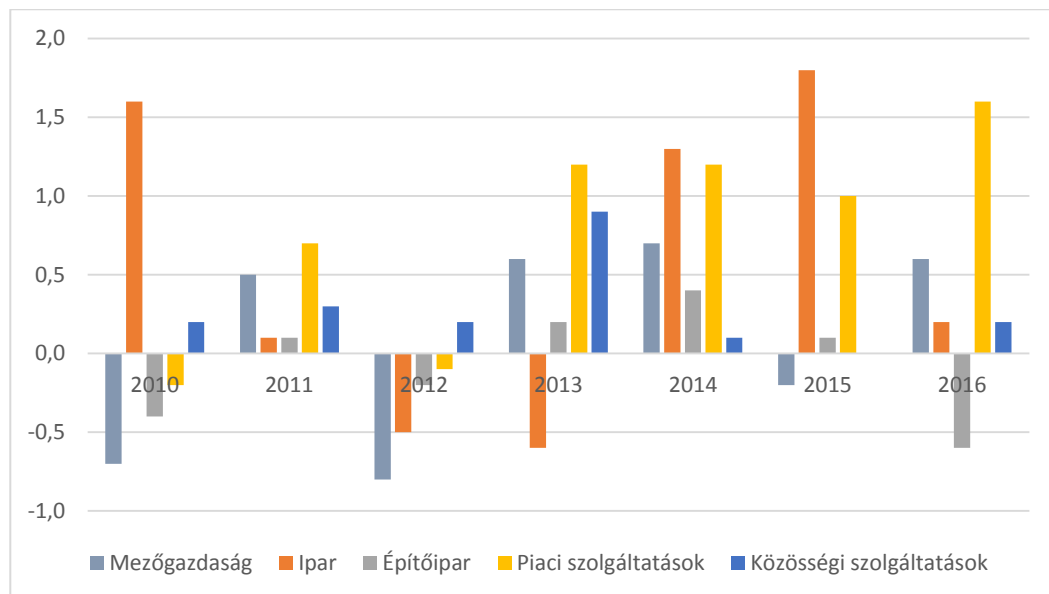
²⁵ Központi Statisztikai Hivatal, A KSH jelenti, gazdaság és társadalom, 2016. I.-IV. negyedév

²⁶ Magyarország Konvergencia Programja 2016-2020.

növekedést. A gazdasági ágak hozzájárulását a gazdasági növekedéshez a termelési oldalon a **11. számú ábra** mutatja be.

11. ábra

A gazdasági ágak hozzájárulása a GDP változásához a termelési oldalon (%)

Forrás: KSH adatok²⁷ alapján ÁSZ szerkesztés

A bruttó hozzáadott érték előállításában a 2016. évben 35%-kal a termelő ágazatok vettek részt, ezen belül az ipar 27%-os, a mezőgazdaság 4,5%-os, az építőipar 3,4%-os arányt képviselt. A szolgáltatások közül a piaci szolgáltatások részesedése 47,2%-ot, a közösségi szolgáltatásoké 17,8%-ot tett ki.

A GDP volumennövekedéséhez legnagyobb mértékben hozzájáruló piaci szolgáltatások közül kiemelkedő volt a hozzáadott érték termelése az üzleti szolgáltatásoknak, a kereskedelemnek, a szálláshely szolgáltatásnak, a vendéglátásnak, valamint az információs, kommunikációs és ingatlanokkal kapcsolatos szolgáltatásoknak. A hozzájárulásban mérséklődés a szolgáltató szektorban kizárólag a pénzügyi szolgáltatások esetében következett be.

Az építőipar visszaeső teljesítménye a 2016. évben 0,6%-kal mérsékelte a gazdasági növekedést. A lakásépítések és a kiadott építési engedélyek száma a 2016. év második felében növekedett a 2014-2020-as uniós forrásokból induló fejlesztéseknek, a háztartások bővülő jövedelmének és a kormány lakáspolitikát élénkítő intézkedéseinek köszönhetően.

²⁷ Központi Statisztikai Hivatal, A KSH jelenti, gazdaság és társadalom, 2016. I.-IV. negyedév

4.2.3. A GDP felhasználási oldala

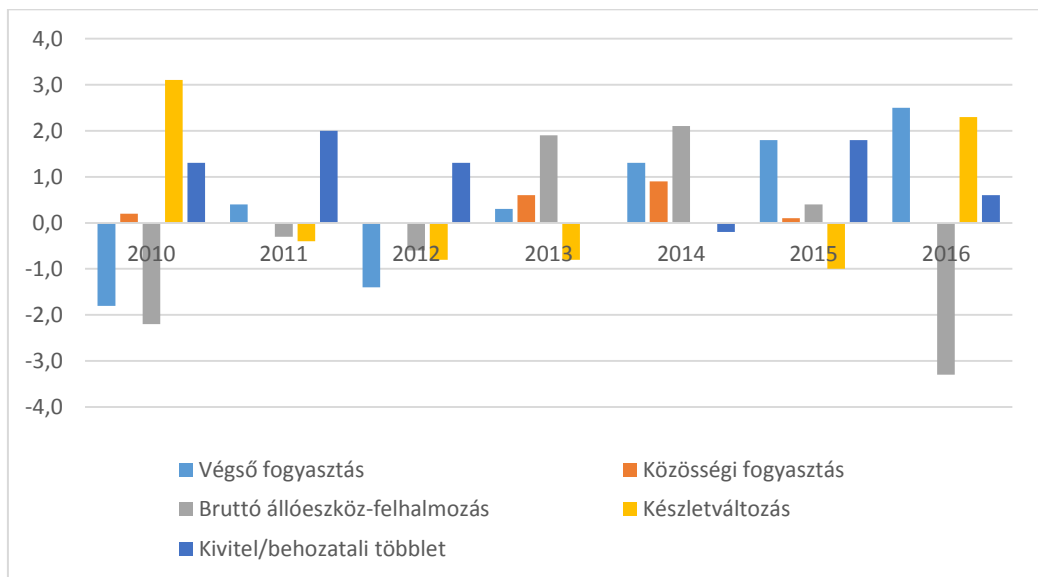
A felhasználási oldalon a GDP alakulását a háztartások növekvő fogyasztása pozitívan, a bruttó állóeszköz felhalmozás visszaesése negatívan befolyásolta.

A 2016. évben a háztartások fogyasztási kiadása 2,5%-kal járult hozzá a GDP felhasználásához. A háztartások fogyasztása a 2013. év óta egyre inkább a gazdasági növekedés alapját jelenti. Ugyanakkor a bruttó állóeszköz-felhalmozás jelentős visszaesése visszafogta a gazdasági növekedést.

A gazdasági ágak hozzájárulását a gazdasági növekedéshez a felhasználási oldalon a **12. számú ábra** mutatja be.

12. ábra

Hozzájárulás a GDP változásához a felhasználási oldalon (%)

Forrás: KSH adatok²⁸ alapján ÁSZ szerkesztés

A foglalkoztatási helyzet javulása, a reálbér növekedése következtében a háztartások fogyasztása a 2016. évben 3,3%-kal növekedett az előző évihez képest.

A közösségi fogyasztás, a 2015. évi kisebb mértékű emelkedést követően a korábbi évekhez képest, a 2016. évben megközelítőleg stagnált.

A korábbi évek negatív tendenciáját követően a 2016. évben – a háztartások fogyasztását megközelítve – a készletváltozás 2,3%-ban járult hozzá a GDP felhasználásához. A 2016. évben elsősorban a kereskedelmi szektor vásárolt készleteinek emelkedése volt jelentős.

²⁸ Központi Statisztikai Hivatal, A KSH jelenti, gazdaság és társadalom, 2016. I.-IV. negyedév

A bruttó állóeszköz felhalmozás a 2014. évben 9,9%-kal növekedett, azonban az ezt követő években már kevésbé járult hozzá a GDP emelkedéséhez.

4.3. A foglalkoztatottság, munkanélküliség alakulása

A foglalkoztatottak számának növekedése a 2016. évben is folytatódott és a foglalkoztatottak 72,1%-os aránya először haladta meg az Európai Unió tagországainak átlagát. A visegrádi országok vonatkozásában Magyarország megelőzte Lengyelországot és Szlovákiát. A foglalkoztatottak száma a 2016. évben 4351,6 ezer főre emelkedett, amely a rendszerváltás óta a legmagasabb érték. Ezzel párhuzamosan a munkanélküliek száma 234,6 ezer főre csökkent a 2016. év végére.

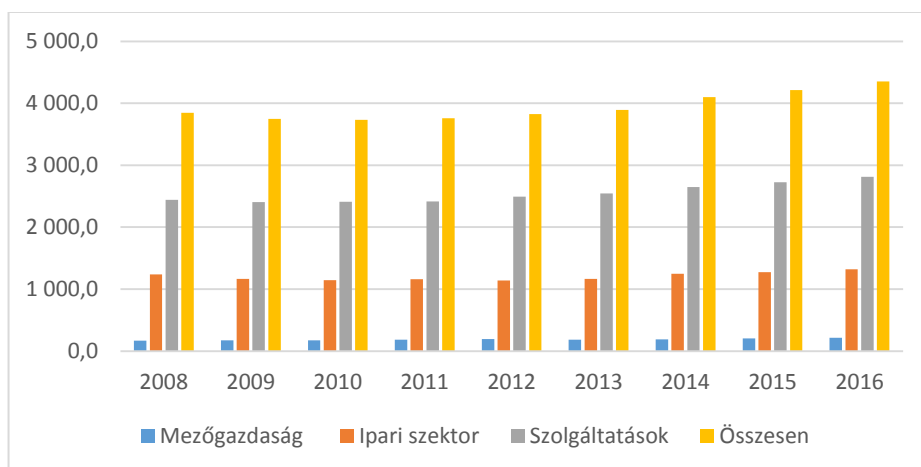
A munkavállalók száma mindhárom nemzetgazdasági szektorban, továbbá mind a férfiak, mind a nők tekintetében növekedett. A foglalkoztatottsági ráta javulásával egyidejűleg szinte valamennyi korcsoportban nőtt a gazdaságilag aktívak aránya. Az aktivitási ráta a 2016. évben elérte a 61,1%-ot.

A 2016. évben a nemzetgazdasági szektorok közül a legnagyobb, 6%-ot meghaladó mértékben a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma növekedett. Az ipari szektorban 1319,0 ezer fő volt a foglalkoztatottak létszáma, amely 45,8 ezer fővel haladta meg a 2015. évit. Az iparon belül a feldolgozóipari és az építőipari ágazatban egyaránt növekedett a foglalkoztatottak száma. A szolgáltató szektorban pedig 84,9 ezer fővel növekedett a munkavállalók száma a 2016. évben.

Az egyes ágazatokban foglalkoztatottak létszámát a **13. számú ábra** mutatja be.

13. ábra

A foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági szektorok szerint (ezer fő)

Forrás: KSH adatok²⁹ alapján ÁSZ szerkesztés

²⁹ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok, Központi Statisztikai Hivatal, Éves Munkaügyi Jelentés 2016.

A munkaerőpiacot a 2016. évben a foglalkoztatási szint javulása jellemezte, a munkanélküliségi ráta a 2016. évben 5,1%-ra csökkent, a munkanélküliek száma az előző évihez viszonyítva 73,2 ezer fővel csökkent. A kormányhivatalok 2016. december hónapban 78,9 ezer tartósan álláskeresőt tartottak nyilván, 17,7 ezer fővel kevesebbet, mint egy évvel korábban.

A gazdasági válság megszűnését követően a munkanélküliség – a 60-64 évesek korcsoportját kivéve – minden korcsoportban csökkenő tendenciát mutatott. A 2016. évben a legnagyobb mértékben, 12,3 ezer fővel – a hazai és uniós forrásból folyósított támogatások következtében – a 20-24 évesek korcsoportjában csökkent az álláskeresők száma. A munkanélküliség csökkenése jelentős volt a munkaerő-piaci szempontból legaktívabb korcsoportokban. A 25-29 évesek esetében 9,9 ezer fővel, a 30-34 és 35-39 éves korcsoportban pedig egyaránt 9,7 ezer fővel csökkent a munkanélküliek száma. A legnagyobb számban az állást keresők közül a szakmunkás végzettséggel rendelkezők találtak állást, számuk 22,5 ezer fővel, 69,1 ezerre csökkent. Szintén jelentős volt az elhelyezkedés a munkanélküliek között legnagyobb arányban jelen levő általános iskolai végzettségűek között, számuk 21,5 ezer fővel csökkent.

4.4. A fogyasztás és jövedelmek alakulása

4.4.1. Az átlagkeresetek alakulása

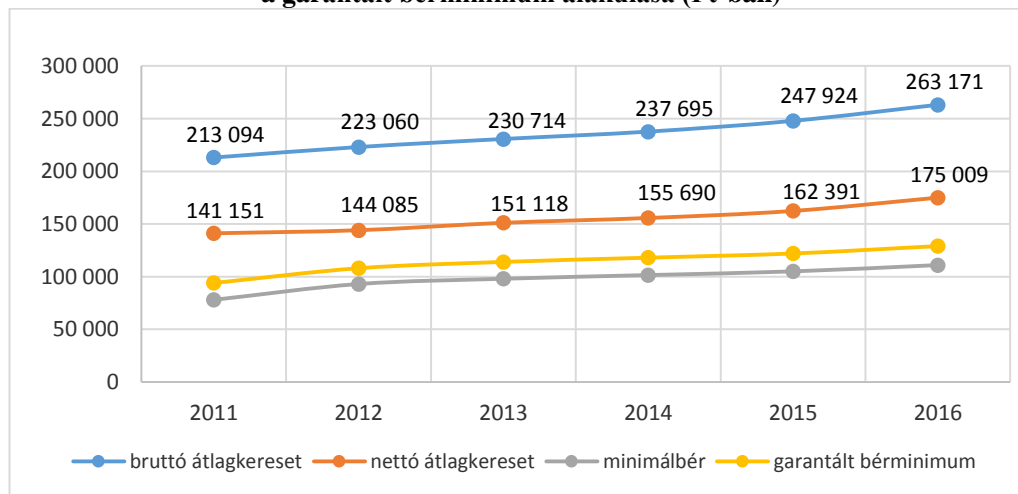
Az átlagkeresetek – a gazdasági növekedés és a foglalkoztatottság bővülésével összefüggésben – nemzetgazdasági szinten a 2016. évben jelentős emelkedést mutattak az egy évvel korábbihoz képest.

Az átlagkereset alakulását a munkaerő-piaci hatások mellett számos kormányzati döntés is kedvezően befolyásolta. A minimálbér 111 ezer Ft-ra és a garantált bérminimum 129 ezer Ft-ra emelkedett a 2016. évben. Az egészségügyi és szociális területen foglalkoztatottak bérkiegészítése és kiegészítő pótléka, a rendvédelmi dolgozók életpálya modellje keretében végrehajtott 5%-os béremelés, továbbá a járási hivatalok kormánytisztviselőinek részére bevezetett új illetményrendszer szintén pozitívan befolyásolták az átlagkereset alakulását.

A 2016. évben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók nemzetgazdasági bruttó átlagkeresete 263,2 ezer Ft-ra emelkedett, amely 6,1%-kal haladta meg az előző évi értéket.

A különböző bércategóriák elmúlt években tapasztalható növekedését a **14. számú ábra** mutatja be.

**A bruttó és nettó átlagkereset, a minimálbér és
a garantált bérminimum alakulása (Ft-ban)**

Forrás: KSH adatok³⁰ alapján ÁSZ szerkesztés

A személyi jövedelemadó kulcsának 1 százalékpontos mérséklése következtében a bruttó és a nettó bér növekedésének aránya a 2016. évben eltért egymástól, a nettó átlagkereset a bruttó átlagkeresetnél nagyobb arányban, 7,8%-kal növekedett. A nettó átlagkereset összegét a családi adókedvezmény tovább növelte, a 2016. évben a kétgyermekes családok esetében a havi nettó átlagkereset jelentősen, 8,7%-kal emelkedett.

A 2015. évihez hasonlóan továbbra is a pénzügyi, biztosítási, valamint az információs és kommunikációs szolgáltatások területén alkalmazottak havi nettó átlagkeresete volt a legmagasabb, 345,2 ezer Ft illetve 319,0 ezer Ft, a legalacsonyabb nettó átlagkeresetet pedig – a béremelésre irányuló kormányzati intézkedések ellenére – a humán-egészségügyi, szociális ellátás területén dolgozók érték el, havi 102,7 ezer Ft-ot.

A kormányzati intézkedések révén a versenyszférában és a költségvetési szférában dolgozók nettó átlagbére közötti eltérés szűkült, a versenyszférában a nettó bérek a 2016. évben átlagosan nettó 12,1 ezer Ft-tal (7,0%-kal) emelkedtek. A költségvetési szférában a nettó bérek ennél nagyobb mértékben, 13,7 ezer Ft-tal (11,2%-kal) nőttek.

4.4.2. A fogyasztási kiadások változása

A kedvezőbb munkaerő-piaci helyzet és a munkából származó reáljövedelmek emelkedése lehetővé tette a háztartások fogyasztási kiadásainak bővülését. Az egy főre jutó jövedelem a 2013.

³⁰ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok

évi 67,0 ezer Ft-ról, a 2016. évre 77,1 ezer Ft-ra növekedett. A fogyasztási kiadások szintje a 2016. évben 3,3%-kal haladta meg a 2015. évit, amely reálértéken 2,9 %-os bővülést jelentett.³¹

A háztartások fogyasztásának alakulására több tényező is kedvezően hatott, amelyek közül a legfontosabb tényezők a következők voltak:

- a növekvő foglalkoztatottság és a párhuzamosan csökkenő munkanélküliség;
- a keresetek növekedése;
- a személyi jövedelemadó kulcsának csökkentése következtében a jövedelmi helyzet javulása;
- a fogyasztói bizalom erősödése;
- és az infláció alacsony szintje.

A fogyasztás bővülése mellett a háztartások fogyasztásának szerkezete is átalakult. A létfenntartást szolgáló kiadások – például élelmiszerek, lakásfenntartás, közlekedés – a 2016. évben már kisebb arányban voltak jelen a kiadási szerkezetben. Növekedett ugyanakkor az egyéb fogyasztási csoporton belül az előző évhez viszonyítva a kultúrára és szórakozásra fordított kiadások értéke (5,8%-kal), továbbá a vendéglátásra és szálláshely-szolgáltatásra és a hírközlésre fordított kiadások értéke (5,3%-kal).

4.4.3. A háztartások pénzügyi vagyona

A háztartások jövedelmi helyzetének javulása a fogyasztás bővülése mellett a pénzügyi vagyon alakulására is pozitív hatást gyakorolt.

A háztartások pénzügyi megtakarításai a 2013. évtől töretlenül növekedtek, a megtakarítások a 2016. év végére összesen 44 506,6 Mrd Ft-ot tettek ki. A megtakarítások növekedése mellett a pénzügyi kötelezettségek folyamatos csökkenése is megfigyelhető volt a 2016. év IV. negyedévéig. A háztartások összes kötelezettsége a 2016. év végére a 2013. első negyedévben fennálló 10 311,4 Mrd Ft-ról 8 638,4 Mrd Ft-ra csökkent. Az összes kötelezettség számottevő részét, 82,8%-át a hitelek teszik ki, összegük 7 149,3 Mrd Ft-ra csökkent a 2016. év végéig.³²

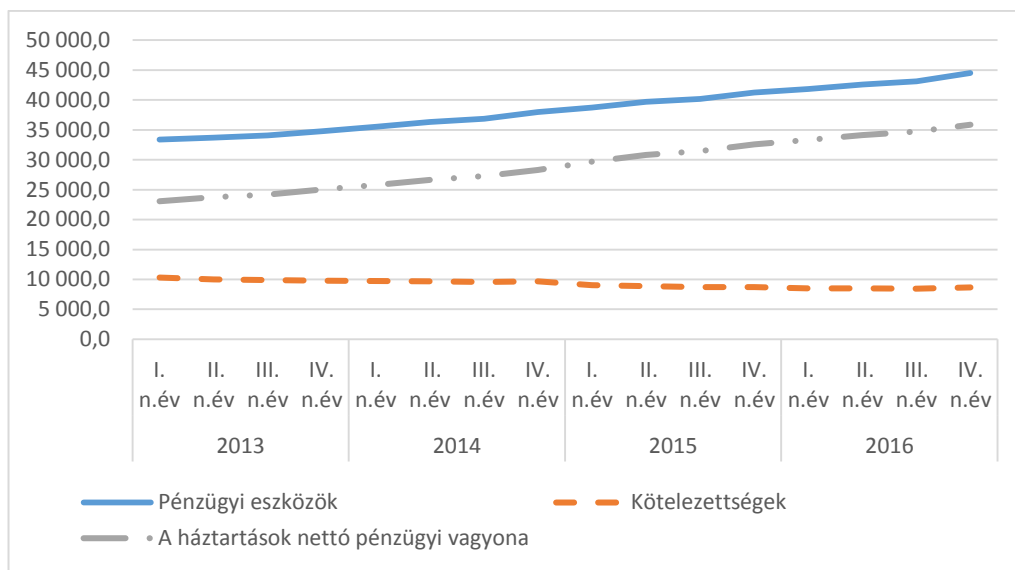
2016. IV. negyedévben a háztartások rövid és hosszú lejáratú hitelei, valamint egyéb tartozásai - nem jelentős mértékben - 188,5 Mrd Ft-tal növekedtek az előző negyedévhez viszonyítva. A tartozások növekedésének hátterében részben a lakáspiac fellendüléséhez kapcsolódó 2016. évben folyósított lakáshitelek volumenének emelkedése áll (az egyéb más hiteltípusok állományának növekedése mellett).³³ A KSH adatai alapján a 2016. évben az engedélyezett piaci és támogatott hitel folyósítások száma, illetve összege egyaránt növekedett az előző évihez képest. A háztartások pénzügyi vagyonának alakulását mutatja be a **15. számú ábra**.

³¹ Központi Statisztikai Hivatal, A KSH jelenti, gazdaság és társadalom, 2016. I.-IV. negyedév

³² Központi Statisztikai Hivatal, Statisztikai tükör- Lakossági lakáshitelezés, 2016

³³ Magyar Nemzeti Bank, Hitelezési folyamatok, 2017. március

A háztartások pénzügyi vagyonának alakulása (Mrd Ft)

Forrás: MNB adatok adatok³⁴ alapján ÁSZ szerkesztés

Az ábra alapján megállapítható, hogy a nettó pénzügyi vagyon növekedése a vizsgált időszakban 12 797,8 Mrd Ft-ot tett ki. A pénzügyi kötelezettségek értékének kismértékű emelkedése is azt mutatja, hogy a háztartások fogyasztási döntéseik során a hiteltermékek igénybevételére is egyre inkább hajlandóak, tudatos módon a rendelkezésre álló pénzügyi fedezetet figyelembe véve.

4.5. A hitelezési folyamatok alakulása

A piaci folyamatok hatására, valamint Magyarország nemzetközi megítélésének javulása révén, a pénzintézetek jelentős része lazított a hitelezési feltételeken a 2016. évben.³⁵ A 2016. év végére az új folyósítású fogyasztási hitelek teljes hitelköltsége átlagosan 13,6%-ra, a lakáshiteleknél átlagosan 5,5%-ra, a változó kamatozású lakáshitel-termékeknél 4,2%-ra, a fix kamatozású lakáshiteleknél 6,2%-ra csökkent.³⁶

A növekvő háztartási jövedelem, a pénzintézetek hitelezési feltételeinek kedvező változása, valamint a kormányzati intézkedések (például a devizaalapú hitelek kivezetése, a devizahitelek árfolyam rögzítése, az állami kamattámogatási rendszer alkalmazása) hatására a 2016. évben a hitelkérelmek száma és a folyósított hitelek összege folyamatosan növekedett. A felvett hitelek túlnyomó többségét (megközelítőleg 70%-át) használt lakás vásárlásához igényelték. Az új lakások vásárlásához és építéséhez felvett hitelek összege 2016. I. félévig az összes igényelt hitel

³⁴ Magyar Nemzeti Bank, Pénzügyi stabilitási jelentés, 2017. május

³⁵ Magyar Nemzeti Bank, Féldős jelentés, 2013-2016

³⁶ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok, Magyar Nemzeti Bank, Pénzügyi stabilitási jelentés, 2017. május

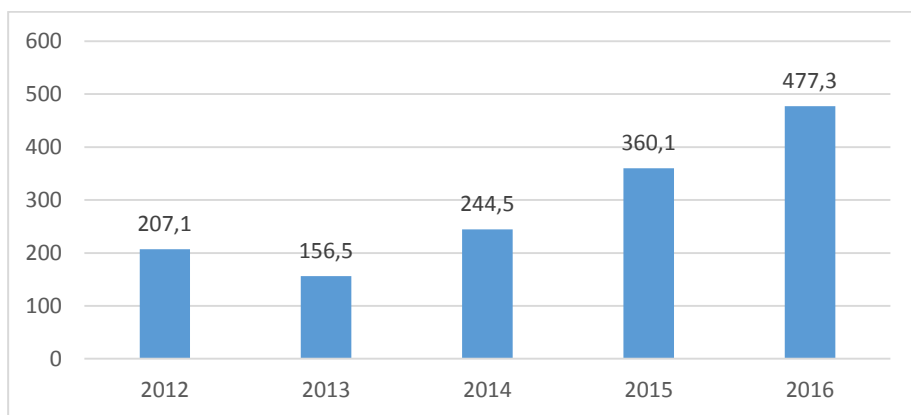
alig mintegy 10%-át tette ki. 2016. II. félévében azonban az új lakás vásárlásához és építéséhez folyósított hitelek összege 7,0%-kal emelkedett.

A lakáspiac fellendülésével párhuzamosan dinamikusan emelkedett a lakáshitelt kérelmezők száma is. A 2016. évben 81 184 előterjesztett kérelemből 12 491 darab (15,4%) esetén részesültek a hitelígénylők állami kamattámogatásban. Az igényelt hitelösszeg – az engedélyezett hitelek számához hasonlóan – emelkedő tendenciát mutatott a 2016. évben.

A 2015. évben 360,1 Mrd Ft, míg a 2016. évben 477,3 Mrd Ft összegű lakáshitel folyósítására került sor, amelyből 44,9 Mrd Ft-ot, illetve 76,5 Mrd Ft-ot állami kamattámogatással nyújtottak. A lakáshitelek állományának változását a **16. számú ábra** szemlélteti.

16. ábra

Engedélyezett lakáshitelek állománya 2012-2016 (Mrd Ft)

Forrás: KSH és MNB adatok³⁷ alapján ÁSZ szerkesztés

A 2015. évhez képest az új lakások építéséhez nyújtott hitelek száma több mint négyötödével, összegük a duplájára, átlagban 4,7 M Ft-ra nőtt. Az új lakások vásárláshoz nyújtott hitelek száma 39%-kal nőtt, a folyósított hitel összege pedig átlagosan 5,8-ről 6,8 M Ft-ra emelkedett. A lakáshitelezés növekvő aktivitását támogatta a lakáscélú ingatlanok vásárlásához és építéséhez nyújtott családi otthonteremtési támogatás is.

4.6. A beruházások alakulása

A nemzetgazdasági beruházások értéke a 2012. évtől a 2015. évig folyamatosan növekedett, a növekedés dinamikája azonban a 2015. évben veszített lendületéből. A beruházások 2016. évi csökkenését elsődlegesen az európai uniós forrásból finanszírozott fejlesztések alacsonyabb vo-

³⁷ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok, Magyar Nemzeti Bank, Lakáspiaci jelentés, 2016. április

lumene okozta. Mindez főként a költségvetési szférában vezetett jelentős visszaeséshez. A költségvetési szervek beruházásainak összértéke a 2015. évi 1277,7 Mrd Ft-ról 484,1 Mrd Ft-ra csökkent. A vállalkozások által indított beruházások értéke szintén csökkent a 2016. évben 8,9 százalékkal.³⁸

A beruházási aktivitás nemzetgazdasági ágazonként eltérően alakult, négy ágazat kivételével azonban a 2015. évi szint alatt maradt. A legnagyobb mértékű visszaesés a 2015. évhez képest (-82,0%) a vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmegelőzés, valamint (-75,0%) a humán-egészségügyi, szociális ellátás ágazatban következett be, ahol a korábbi évek uniós fejlesztései jellemzően a 2016. évet megelőzően befejeződtek. Jelentős mértékű csökkenés figyelhető meg azon ágazatokban, ahol jelentős számú költségvetési szerv működik.

A legmagasabb beruházási aktivitás – 17,0%-kal meghaladva az előző évi értéket – a pénzügyi és a biztosítási ágazatban működő vállalkozások körében volt megfigyelhető. A kereskedelemben és a gépjármű javítási ágazatban a beruházások 10%-os bővülése volt tapasztalható.

Az összes nemzetgazdasági beruházás értékének a 30,0%-a (1 360,5 Mrd Ft) a feldolgozóiparban valósult meg a 2016. évben, ami az előző évihez képest 7,0%-os emelkedést jelent.

4.7. A külkereskedelmi folyamatok alakulása

Magyarország külkereskedelmi termékgorgalmának volumene mind az export, mind az import területén növekedett a 2016. évben. Az export volumene 5,8%-kal, az importé 5,7%-kal haladta meg a 2015. évit. A külkereskedelmi aktívum mértéke a korábbi évekhez viszonyítva is jelentős értékű, 9,9 Mrd euró volt.³⁹

Az áruegyenleg bővülése és a cserearányok javulása a 2016. évben a külkereskedelmi mérleg egyenlegének javulását eredményezte. A folyó fizetési mérleg javulását nagyobb részben az Európai Unió kívüli országokkal bonyolított kereskedelem élénkülése magyarázta, amelynek egyenlege 689,0 M euróval vált kedvezőbbé az előző évhez képest.

Hazánk külkereskedelmi forgalmának jelentős részét az Európai Unió tagországaival bonyolítja. A 2016. évben a behozatal 78,1%-a, a kivitel 79,5%-a az Európai Unió országaival bonyolódott. Ezen belül is a régi tagállamokkal folytatott kereskedelem teszi ki a teljes külkereskedelmi forgalom több mint felét – a 2016. évben mind a kivitel, mind a behozatal 57,0%-át. Az Európán kívüli országokkal folytatott külkereskedelmi tevékenységben az ázsiai országok a 2016. évben az export tekintetében 12,1%-kal, az import tekintetében 2,8%-kal részesedtek.

A külkereskedelem forintban mért árszínvonal a mérséklődött a korábbi évekhez képest, de az exportnak az importot meghaladó emelkedése miatt a cserearány pozitívan, 1,5 %-kal változott. A forint árfolyama az euróhoz és a dollárhoz képest gyengült a 2016. évben, amely pozitívan érintette a 2016. évben a folyó fizetési mérleg egyenlegét.

³⁸ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok

³⁹ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok

A gépek és szállító eszközök külkereskedelme - amely a kivitel 57,7%-át, illetve a behozatal 49,7%-át tette ki – a 2016. évben a korábbi évekhez hasonlóan növekedett. A legnagyobb ütemben a feldolgozott termékek esetében bővült az export (5,4%-kal) és az import (6,9%-kal) volumene.

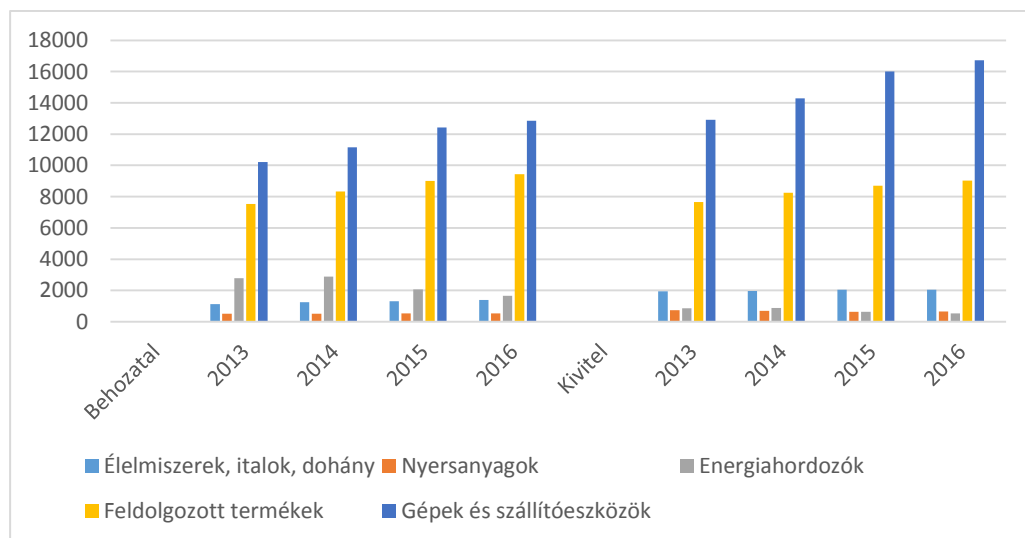
Az energiahordozók tekintetében a kivitel és a behozatal volumene is mérséklődött. Az import exportnál nagyobb mértékű csökkenése a cserearány javulását eredményezte az energiahordozók tekintetében.⁴⁰

A szolgáltatás külkereskedelem kiviteli értéke 21,3 Mrd euró, míg a behozatali értéke 14,3 Mrd euró volt a 2016. évben. Az export esetében ez 4,4%-os növekedést, az import esetében 0,2%-os csökkenést jelentett az előző évhez képest. A szolgáltatás külkereskedelem forgalma 7,0 Mrd eurós többletet mutatott, ami 0,7%-kal haladta meg a 2015. évit. A szolgáltatás külkereskedelem legjelentősebb csoportját az üzleti szolgáltatások jelentik, amely az összes szolgáltatásimport több mint 30%-át, és a szolgáltatásexport több mint 20%-át adta.

A külkereskedelmi termékforgalom adatait az elmúlt négy évben a **17. számú ábra** mutatja be.

17. ábra

A külkereskedelmi termékforgalom áru-főcsoportonkénti alakulása (folyó áron, milliárd forint)

Forrás: KSH adatok⁴¹ alapján ÁSZ szerkesztés

Megállapítható, hogy a gépek és szállítóeszközök, valamint a feldolgozott termékek részaránya 2013 óta jelentős mértékben emelkedik és folyamatosan növekvő tendenciát mutat. A gazdasági növekedés alapját jelentő nyersanyagok és energiahordozók kivitelének és behozatalának

⁴⁰ Nemzetgazdasági Minisztérium, Makrogazdasági és költségvetési előrejelzés 2016-2020.

⁴¹ Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok

egyenlege passzívumot mutatott, ugyanakkor a gépek és szállítóeszközök esetében az aktívum növekvő nagyságrendet képviselt.

4.8. Az infláció alakulása

A 2015. évi 0,1%-os csökkenés után a 2016. évben a fogyasztói árak átlagosan 0,4%-kal emelkedtek az előző évhez viszonyítva, amely elmaradt a korábban várt 1,6%-kal szemben. A fogyasztási főcsoportok árai az egyéb cikkek, üzemanyagok és a háztartási energia kivételével növekedtek. Az előző évekhez hasonlóan a legnagyobb mértékben a szeszes italok és dohányárak drágultak (2,3%-kal), jellemzően a jövedéki adókulcs változása miatt. A szolgáltatások esetében az infláció a 2015. évi 1,9%-ról 2016-ra 1,5%-ra mérséklődött.⁴²

Az élelmiszerek esetében a 0,7 %-os árnövekedési ütem az előző évi inflációs érték alatt maradt. Az árváltozást leginkább a sertéshús árának csökkenése, valamint a cukor, a burgonya, az idényárás gyümölcsök és zöldségfélék drágulása alakította. Az egyéb cikkek (gyógyszerek, üzemanyagok, lakásfenntartás, kulturális cikkek) körében a megelőző két évhez hasonlóan az átlagos árszínvonal 2,2%-kal mérséklődött. A gazdasági teljesítmény szempontjából meghatározó energiahordozók ára gyakorlatilag nem változott.⁴³

Az elmúlt évben a hazai fogyasztói árak alakulását döntően a világgiazi folyamatok alakították.⁴⁴ A kőolajárak változása a hazai fogyasztásban nagy súlyt képviselő üzemanyagok árát befolyásolta elsősorban. A forint árfolyamának ingadozása is hatott az üzemanyagárakra, de közvetve megjelent a tartós fogyasztási cikkek árában is. Kedvező feltételt jelentett, hogy a Brent típusú kőolaj hordónkénti ára a 2016. évben tartósan 50 dollár alatt maradt.

A 2016. évben az egyhavi fogyasztói árváltozás -0,4% és +0,8% között ingadozott. Az előző havi adatokhoz képest legnagyobb mértékben áprilisban nőttek az árak, ekkor a fogyasztási főcsoportok közül döntően a ruházatkodási cikkek drágultak (2,4%-kal).

A fogyasztói árindex alakulását a 2016. évben döntően meghatározta az üzemanyagok árának többszöri, jelentős mértékű változása, a sertéshús áfájának 27%-ról 5 %-os mértékűre csökkenése és az idényárás élelmiszerek (zöldségek, gyümölcsök) áringadozása. Emelte viszont a maginfláció értékét a szeszes italok és dohányárak árában megjelenő megemelt jövedéki adókulcs.

Össességében a hazai gazdasági környezet a kiegyensúlyozott fejlődés jeleit mutatta. Ugyanakkor az alacsony beruházási aktivitás jelentősen visszafogta a gazdasági növekedést.

⁴² Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok

⁴³ Magyar Nemzeti Bank, Inflációs jelentés 2017. március

⁴⁴ Magyar Nemzeti Bank, Éves jelentés 2016.

FÜGGELÉK – FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Államadósság Kezelő Központ Zrt., Éves jelentés az államadósság kezeléséről 2016., 2017. március
2. Államadósság Kezelő Központ Zrt., Éves finanszírozási terv 2016.
3. Államadósság Kezelő Központ Zrt., Havi jelentés a központi költségvetés finanszírozása és adósságának alakulása, 2016. december
4. Állami Számvevőszék, Vélemény a 2016. évi költségvetésről
5. Belügyminisztérium, Havi tájékoztató a közfoglalkoztatás adatairól, 2016. december
6. Európai Bizottság, European Economic Forecast, 2016. május
7. Központi Statisztikai Hivatal, A KSH jelenti, gazdaság és társadalom, 2016. I.-IV. negyedév (Budapest, 2017)
8. Központi Statisztikai Hivatal, Éves Munkaügyi Jelentés
9. Központi Statisztikai Hivatal, Jelentés a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról, 2017. évi I. EDP-jelentés, 2017. április 24.
10. Központi Statisztikai Hivatal, Statisztikai tükör- Lakossági lakáshitelezés, 2016
11. Központi Statisztikai Hivatal, Táblák (STADAT) - Idősoros éves adatok
12. Magyarország Kormánya, Magyarország Konvergencia Programja 2016-2020, 2016. április
13. Magyarország Kormánya, Magyarország Konvergencia Programja 2017-2021, 2017. április
14. Magyar Nemzeti Bank, Éves jelentés 2016
15. Magyar Nemzeti Bank, Félidős jelentés, 2013-2016
16. Magyar Nemzeti Bank, Pénzügyi stabilitási jelentés, 2017. május
17. Magyar Nemzeti Bank, Hitelezési folyamatok, 2017. március
18. Magyar Nemzeti Bank, Inflációs jelentés 2017. március
19. Magyar Nemzeti Bank, Lakáspiaci jelentés, 2016. április
20. Nemzetgazdasági Minisztérium, Magyarország 2016. évi költségvetési törvényjavaslata
21. Nemzetgazdasági Minisztérium, A Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény végrehajtásáról szóló törvényjavaslat
22. Nemzetgazdasági Minisztérium, Makrogazdasági és költségvetési előrejelzés 2016-2020; 2016. december
23. Nemzetközi Valutaalap (IMF), World Economic Outlook, Gaining Momentum, 2017. április

24. Nemzetközi Valutaalap (IMF), World Economic Outlook Database, 2017. július
25. OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet): Taxing Wages 2017. április
26. Varga József: Az adóteher-csökkentés és a gazdaság kifehérítésének pályája Magyarországon 2010 után (Pénzügyi Szemle, 2017. március 28.)
27. Világbank (World Bank Group): Global economic prospects elemzés, 2017. január

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

ÁFA	Általános forgalmi adó
Áht.	Államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény
ÁKK	Államadósság Kezelő Központ
ÁSZ	Állami Számvevőszék
BM	Belügyminisztérium
CEF	Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (Connecting Europe Facility)
COFOG	Classification of Functions of Government
CSOK	Családi Otthonteremtési Kedvezmény
EDP	Európai Unió Túlzott Hiány Eljárása
EDP-jelentés	Jelentés a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról
E. Alap	Egészségbiztosítási Alap
EKÁER	Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer
ELKA	Elkülönített állami pénzalapok
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
ESA	Európai Unió statisztikai módszertana
EU	Európai Unió
GDP	bruttó hazai termék (gross domestic product)
Gst.	Gazdasági stabilitásról szóló 2011. évi CXCV. törvény

IMF	Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Fund)
Jelentés	Magyarország 2016. évi központi költségvetése végrehajtásának ellenőrzéséről készített ÁSZ jelentés
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
KT	Költségvetési Tanács
MAHOP	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program
MNB	Magyar Nemzeti Bank
MAT	Munkahelyvédelmi Akcióterv
NFA	Nemzeti Foglalkoztatási Alap
NFM	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
NGM	Nemzetgazdasági Minisztérium
NSRK	Nemzeti Stratégiai Referenciakeret
Ny. Alap	Nyugdíjbiztosítási Alap
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OVA	Országvédelmi Alap
RKI	Rendkívüli Kormányzati Intézkedések
SNA	Nemzeti számlarendszer
VP	Vidékfejlesztési Program

ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR

Államadósság-kezelés funkció	Kamatfizetések és járulékos költségek az államadósságot megtestesítő hiteltartozások és értékpapír-műveletek után.
Államadósság-mutató	A hazai módszertan szerint számított kormányzati szektor adósságának az adott év GDP-jéhez viszonyított aránya.
Államadósság-ráta	Az uniós módszertan szerint számított kormányzati szektor adósságának az adott év GDP-jéhez viszonyított aránya.
Állami működési funkciók	Ide tartoznak az állam működésének klasszikus alapelemei: az igazgatás, a külügyek, a védelem, a rend- és jogbiztonság, az igazságszolgáltatás területét felölelő tevékenységek.
Árszínvonal	A (piacon levő, eladási céllal készült) termékek árainak súlyozott átlaga.
Árindex	A lakosság által megvásárolt áruk, igénybe vett szolgáltatások árának átlagos változását mutatja egy meghatározott időintervallumon belül. Az infláció jelzésére szolgáló indexszám.
CEF projekt	Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (Connecting Europe Facility) projekt: olyan projektek támogatása, amelyek megfelelnek az CEF keretében a transzeurópai távközlési hálózatok területén a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó prioritásoknak és célkitűzéseknek.
Centralizációs arány	A költségvetési bevételek GDP-hez viszonyított aránya (az újraelosztási arány fogalom-párja).
COFOG	A kormányzati funkciók mérésére nemzetközileg használt „Classification of Functions of Government” (COFOG) szabvány olyan módszertani eszköz, amely összehasonlíthatóvá és elemezhetővé teszi különböző országok kormányzati szektorának terjedelmét, az államháztartás (alrendszeri) által az állami funkciók ellátására fordított kiadások rendszerezett bemutatása által.
EDP	Excessive Deficit Procedure, az Európai Unió Túlzott hiány eljárása
EDP egyenleg / hiány	Az államháztartási egyenleg és a kormányzati szektor uniós statisztikai egyenlegének eltérése.
EDP jelentés	A Központi Statisztikai Hivatal (negyedéves) jelentése a kormányzati szektor egyenlegéről és adósságáról, uniós adatszolgáltatás.
Előirányzat	Költségvetési előirányzat meghatározott kiadási, illetve bevételi jogcímen tervezhető, és ebből következően felhasználható pénzeszköz keret.
Eredményszemlélet	A beszámolási időszakban a gazdasági események elszámolása a tényleges teljesülés alapján történik.
ESA 2010	A gazdasági folyamatok összegzéséhez és elemzéséhez szisztematikus statisztikai keretet nyújtó nemzeti számlák rendszerének az Európai Unióban 2014. óta kötelezően használt változata.

ESA/EDP híd	Az uniós statisztikai módszertan és a hazai elszámolási szabályok alapján számított költségvetési egyenlegek közötti különbségek levezetése.
Felülről nyitott előirányzat	A központi alrendszer azon – a költségvetési törvény mellékletében felsorolt – előirányzatai, amelyek teljesülése módosítás nélkül eltérhet (felfelé) az előirányzattól.
Gazdasági funkció	Az állam gazdaságpolitikai szerepvállalásaként a kormányzat által szervezett és támogatott gazdasági tevékenységek, illetve azok fejlesztése.
GDP	Gross Domestic Product, bruttó hazai termék
Inflációs ráta	A fogyasztói ár-változás százalékban kifejezett mértéke.
Jóléti funkciók	Az állam társadalompolitikai szerepvállalásaként a kormányzat által szervezett vagy támogatott oktatási, egészségügyi, társadalombiztosítási, szociális, jóléti szolgáltatások, a lakásügyek, a települési és kommunális szolgáltatások, a szabadidős, kulturális, hitéleti, valamint környezetvédelemi tevékenységek.
Kincstári kör	Azon szervezetek köre, amelyek pénzforgalmi bankszámlájukat kötelezően a Magyar Államkincstárnál vezetik.
Konzolidálás	A konszolidálás lényege, hogy a több területet érintő gazdasági események esetében a bevételi és kiadási adatok együttes hatása, nettó módon kerül számbavételre.
Közösségi fogyasztás	Azon termékek és szolgáltatások értéke, amelyek a társadalom közös szükségleteinek kielégítését szolgálják, és amelyeket a központi vagy helyi (önkormányzati) költségvetés finanszíroz. A közösségi fogyasztás főbb tételei: közigazgatás, védelem, tudományos kutatás, közvilágítás, közutak fenntartása, ár- és belvízkár-elhárítása, park-fenntartás, köztisztasági szolgáltatás, földtani kutatás.
Maradvány felhasználás	A korábbi költségvetési évben képződött maradvány igénybevétele a tárgyév során.
Munkanélküliségi ráta	A munkanélküliek aránya a teljes munkaképes korú lakosság számához viszonyítva.
Operatív program	Az uniós tagállam által benyújtott és az EU Bizottság által elfogadott dokumentum, amely összefüggő prioritások alkalmazásával fejlesztési stratégiát határoz meg, amelynek megvalósításához valamely alapból, illetve a „konvergencia” célkitűzés esetében a Kohéziós Alapból és az ERFA-ból (Európai Regionális Fejlesztési Alapból) támogatást vesznek igénybe.
Pénzforgalmi szemlélet	A beszámolási időszakban a gazdasági események elszámolása a tényleges pénzmozgás alapján történik.

Pénzforgalmi szemléltető költségvetési egyenleg	A beszámolási időszakban az államháztartás központi alrendszerében teljesített bevételek és kiadások különbsége.
Százalékpont	Az egységnyi változás 1/100-ad része (a bázispont százszorosa). A százalékpont leggyakoribb célja a százalékban kifejezett adatok különbségének megadása.
Újraelosztási arány	A költségvetési kiadások a GDP-hez viszonyított aránya (a centralizációs arány fogalom-párja).

MELLÉKLETEK

1. melléklet: A 2016 évi kohéziós programok teljesülési adatai (M Ft)

2014-2020 közötti kohéziós politikai operatív programok																		
Fejezet	Cím	Al-cím	Jog-cím-csoport	Jog-cím	Megnevezés	2016. évi eredeti előirányzat			2016. évi módosított előirányzat				2016. évi teljesítés					
						Kiadás	Bevétel	Támogatás	Kiadás	Bevétel	Maradvány	Támogatás	Kiadás	Bevétel	Maradvány	Támogatás		
19					XIX. UNIÓS FEJLESZTÉSEK													
	2				Fejezeti kezelésű előirányzatok													
		9			2014-2020 közötti kohéziós politikai operatív programok													
			1		Gazdaságfejlesztés és Innovációs OP (GINOP)			13 878,9			1 749,8	159 854,9			1 749,8	413 271,9		
					Működési költségvetés	154 210,0	147 270,5		251 719,1	147 270,7			227 143,7	71 764,8				
					Felhalmozási költségvetés	154 210,0	147 270,6		204 426,9	147 270,6			331 708,7	75 006,9				
			2		Versenyképes Közép-Magyarország OP (VEKOP)			9 700,0				5 341,9				36 341,9		
					Működési költségvetés	16 166,7	11 316,7		9 308,6	11 316,7			14 601,2	999,7				
					Felhalmozási költségvetés	16 166,7	11 316,7		18 666,7	11 316,7			13 824,2					
			3		Terület- és Településfejlesztési OP (TOP)			10 600,0				21 718,9				268 718,9		
					Működési költségvetés	53 000,0	47 700,0		64 658,1	57 700,0			78 773,6	15 491,3				
					Felhalmozási költségvetés	53 000,0	47 700,0		92 460,8	77 700,0			181 395,9	1 889,3				
			4		Integrált Közlekedésfejlesztési OP (IKOP)			54 765,6				98 428,6				178 428,6		
					Működési költségvetés	101 417,8	74 035,0		4 917,8	74 035,0			68,9					
					Felhalmozási költségvetés	101 417,8	74 035,0		241 580,8	74 035,0			246 141,4	74 231,8				
			5		Környezet és Energetikai Hatékonysági OP (KEHOP)			12 999,5			2 816,9	42 976,5			2 816,9	237 976,5		
					Működési költségvetés	60 182,8	53 683,0		72 997,5	85 683,0			45 363,3	7 555,3				
					Felhalmozási költségvetés	60 182,7	53 683,0		112 161,9	53 683,0			214 297,9	24 283,7				
			6		Emberi Erőforrás Fejlesztési OP (EFOP)			7 930,0				52 868,4				167 868,4		
					Működési költségvetés	52 866,5	44 936,5		93 304,9	52 936,5			129 406,3	21 309,9				
					Felhalmozási költségvetés				29 500,0	17 000,0			35 016,4					
			7		Közigazgatás- és Köszolgáltatás Fejlesztési OP (KÖFOP)			24 535,0				37 797,8				47 797,8		
					Működési költségvetés	45 275,0	20 740,0		59 880,4	26 227,2			65 383,1	26 227,2				
					Felhalmozási költségvetés				4 147,9	3,3			3 562,7	3,3				
			8		Rászoruló Személyeket Támogató OP (RSZTOP)			514,7				6 014,7				34 014,7		
					Működési költségvetés	3 431,2	2 916,5		8 930,2	2 916,5			34 000,7	1 275,0				
					Felhalmozási költségvetés				1,0				0,3					
Összesen						871 527,2	736 603,5	134 923,7	1 268 662,6	839 094,2	4 566,7	425 001,7	1 620 688,3	320 038,2	4 566,7	1 384 418,7		
	<i>ebből EU</i>													319 447,6				

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat általános indoklás melléklete

2. melléklet: A kormányzati szektor uniós módszertan szerinti adósságának alakulása 2013-2016

Megnevezés	2013	2014	2015	2016
Központi kormányzat nem konszolidált adóssága (Mrd Ft)	22 769,3	24 630,5	25 557,9	26 291,1
Központi költségvetés adóssága névértéken (Mrd Ft)	22 056,7	23 909,6	24 707,7	25 434,5
Az állam egyéb, nem az Államadósság Kezelő Központ által kezelt adóssága (Mrd Ft)	327,1	345,9	347,9	452,7
Központi kormányzatba besorolt szervezetek adóssága (Diákhitel-2 nélkül) (Mrd Ft)	142,5	164,2	286,5	286,5
Önkormányzati alrendszer nem konszolidált adóssága (Mrd Ft)	468,7	53,0	63,9	81,5
Önkormányzati alrendszer alszektoron belül konszolidált adóssága (Mrd Ft)	463,7	45,7	60,3	80,3
Társadalombiztosítás nem konszolidált adóssága (Mrd Ft)	13,3	18,2	44,1	102,0
Társadalombiztosítás alszektoron belül konszolidált adóssága (Mrd Ft)	13,3	18,2	44,1	102,0
Kormányzati szektor konszolidált adóssága névértéken (Mrd Ft)	23 076,2	24 514,2	25 403,2	25 921,8
GDP százalékában	76,6	75,7	74,7	74,1

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat általános indoklás

3. melléklet: A társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak teljesülési adatai (M Ft)

KIADÁSOK	2015. évi teljesítés	2016. évi módosított előirányzat	2016. évi teljesítés	eltérés
Társadalombiztosítás pénzügyi alapjai	5 035 841,0	5 175 151,0	5 210 514,2	-35 363,2
Nyugdíjbiztosítási Alap	3 079 700,1	3 067 497,6	3 076 742,8	-9 245,2
Nyugellátások	2 987 724,3	3 041 682,8	3 053 532,5	-11 849,7
TB költségvetési szervek kiadásai	11 878,2	14 662,6	12 773,3	1 889,3
Egyéb kiadások	80 097,6	11 152,2	10 437,0	715,2
Egyéb kiadások	80 097,6	11 152,2	10 437,0	715,2
Egészségbiztosítási Alap	1 956 140,9	2 107 653,4	2 133 771,4	-26 118,0
Táppénz	77 050,4	76 941,5	89 128,3	-12 186,8
GYED	113 098,2	116 304,0	128 950,3	-12 646,3
EA egyéb pénzbeli ellátásai	55 057,6	55 505,9	59 104,1	-3 598,2
Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	318 327,4	309 600,0	307 324,0	2 276,0
Gyógyító megelőző ellátás	960 579,3	1 089 925,9	1 089 924,6	1,3
Gyógyszertámogatás	326 242,6	350 400,0	349 821,8	578,2
Gyógyászati segédeszköz támogatás	58 989,1	62 800,0	62 274,7	525,3
EA egyéb természetbeni ellátásai	23 625,8	23 190,6	24 838,7	-1 648,1
TB költségvetési szervek kiadásai	10 101,5	9 677,9	8 300,9	1 377,0
Egyéb kiadások	13 069,0	13 307,6	14 104,0	-796,4

Forrás: 2016. évi zárszámadási törvényjavaslat alapján ÁSZ szerkesztés

4. melléklet: A centralizációs arány csökkenését kiváltó tényezők

Kormányzati intézkedés megnevezése
Személyi jövedelemadó-kulcs csökkentése
Családi adókedvezmény
Munkahelyvédelmi Akcióterv
Általános forgalmi adókulcs csökkentése
Lakásépítés esetén adó-visszatérítési támogatás
Növekedési adóhitel bevezetése
Társasági adókulcs csökkentése
Pénzügyi szervezetek különadójának csökkentése
Munkáltatók által fizetendő munkát terhelő adók és járulékok csökkentése
Nyugdíjkorhatár emelése
Rokkantsági ellátásra való jogosultság szabályainak módosítása
Illetécsökkentési program
Környezetkímélő gépjárművekre igénybe vehető adókedvezmények

Forrás: ÁSZ szerkesztés

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Csere János utca 10.

Levélcím: 1364 Budapest 4. Pf. 54

Telefon: +36 1 484 9100 Telefax: +36 1 484 9200

www.asz.hu